

Sirküler Tarihi : 20.02.2006
Sirküler No : 2006/039

2006 YILI MART AYININ 15'İNE KADAR VERİLECEK OLAN 2005 YILI GELİR VERGİSİ BEYANNAMELERİNİN DÜZENLENMESİ SIRASINDA GÖZÖNÜNDE BULUNDURULACAK ESASLAR, HÂDLER VE TARİFE

Gelir vergisine ilişkin esaslar ile indirim ve istisna hâdlerinin her yıl değişmesi, mükelleflerin yıllık gelir vergisi beyannamelerini düzenlerken araştırmalar yaparak özel çaba harcamalarına ve bazen de yanlışlığa düşmelerine sebebiyet vermektedir.

Her yıl olduğu gibi, 2005 yılı gelir vergisi beyannamelerinin de bu tür fuzulî araştırma ve çabalara gerek kalmaksızın ve yanlışlığa düşülmeksizin düzenlenmesini sağlamak amacı ile hazırlanan bu çalışmada, **2006 yılı Mart ayının 15'ine kadar Vergi Dairelerine verilecek olan 2005 yılı G.V. beyannamelerinin düzenlenmesi sırasında uygulanacak esaslar ile indirim, istisna, hâd ve kuralların, hukukî dayanakları ile birlikte açıklanmasına çalışılacaktır.**

ÇEŞİTLİ GELİR UNSURLARININ 2005 YILINDA TÂBİ BULUNDUĞU VERGİLEME REJİMLERİ :

193 Sayılı G.V.K.nun 2005 yılında yürürlükte olan hükümlerine göre, aşağıda sayılan dört ayrı vergileme rejimi mevcuttur.

- * Yıllık beyan esası (Md:85) ;
- * Münfereit beyan esası (Md: 101) ;
- * Vergi tevkifatı (stopaj) esası (Md:94) ;
- * Vergi karnesi esası (Md:64 ve 109) ;

Kanuna göre geçerli olan esas rejim, yıllık beyan esasıdır. Stopaj veya vergi karnesi ya da münfereit beyan esasına göre vergilenmesi öngörülmeven vergiye tâbi olan tüm gelir unsurlarının, yıllık beyannamede gösterilerek topluca beyan edilmek suretiyle vergilenmesi gerekmektedir.

Bunlardan münfereit beyan esası, sadece dar mükellefiyete tabi mükelleflerden yıllık beyanname vermek zorunda olmayanlar ile ilgilidir.

Yıllık beyan esasının uygulanması sırasında, daha önce uygulanmakta olan aile reisi beyanı esasının 1998 yılından itibaren ortadan kalktığı ve bunun yerini şahsî beyan usulünün aldığı, dolayısıyla de **reşit olsun veya olmasın** aile fertlerinden her biri için ve şartlar sağlanmakta ise, 1998 – 2004 yıllarında olduğu gibi **2005 yılı ve izleyen yıllar için de ayrı ve bağımsız yıllık beyanname verilmesi gerektiği** hususunun gözönünde bulundurulması zarûreti vardır.

Bu kısa açıklamadan sonra aşağıda, sadece dar mükellefleri ilgilendiren münfereit beyan esası bir tarafa bırakılarak, tam mükellefiyete tâbi olanlar tarafından elde edilen çeşitli gelir unsurlarının, hangi esasa göre vergiye tâbi olduklarının, Kanundaki sıra dahilinde açıklanmasına çalışılacaktır.

1. TİCARİ KAZANÇLAR:

G.V.K. nda ticarî kazanç, **esnaf** muaflığından yararlanan ticari kazançlar (Md:9), **basit** usulde vergiye tâbi ticarî kazançlar (Md:47), **arızî** ticarî kazançlar (Md:82) ve **yıllık beyan** esasında vergiye tâbi ticarî kazançlar (Md:37) olmak üzere dört gruba ayrılmıştır.

1.1 Esnaf Muaflığından Yararlanan Kazançlar :

G.V.K. nun 9'uncu maddesine göre esnaf gelir vergisinden muaftır.

Esnaf muaflığına ilişkin genel ve özel şartlar G.V.K. nun 9'uncu maddesinde açıklanmıştır.

9'uncu maddenin son fıkrasında yer alan hükme göre, bu muaflığın stopaj yolu ile alınan vergilere şümûlü bulunmamakta ve tevkifat yapmak zorunda olanlar tarafından vergiden muaf esnafa ödenen mal ve hizmet bedelleri stopaja tâbi bulunmaktadır(Md:94/13). Bundan da anlaşılacağı üzere esnaf muaflığı aslında istisnaf bazı **ticarî kazançlara ilişkin olan bir stopaj yolu ile vergileme usulünden başka** bir şey değildir.

Vergiden muaf esnafa yapılan ödemelere ilişkin stopaj oranı, el emeğine dayalı emtia bedelleri ile bunların imali karşılığında ödenen hizmet bedelleri ve hurda mal alımlarında %2, diğer mal alımlarında %5 ve diğer hizmet alımları ile bedeli birbirinden ayıramayan mal ve hizmet alımlarında %10'dur (Md:94/13). Milli piyango bayileri ve kapı kapı dolaşarak tüketiciye satış yapanlara yapılan komisyon vs. ödemelerle (Md. 94/10) ve PTT acentelerine yapılan ödemelerde bu (Md:94/12) nisbet %20 dir.

Bilindiği gibi taksiciler 01.01.1999 tarihinden itibaren esnaf muaflığı kapsamından çıkarılarak basit usule tâbi tutulmuş bulunmaktadırlar. Bu sebeple, taksit ücretlerinden stopaj yapılması söz konusu değildir.

1.2. Basit Usulde Vergiye Tâbi Ticarî Kazançlar :

4369 Sayılı Kanunla, daha önce mevcut olan götürü usul, 01.01.1999 tarihinden itibaren basit usule dönüştürülmüştür. İş hacmi belli bir seviyenin altında olan ticarî kazanç sahiplerine uygulanan bu usulde, ticarî kazancın defter tutulmaksızın belgeye dayalı hâsılât ve giderlerin mukayesesi suretiyle tesbiti (Md:46) ve yıllık beyan esasında vergilenmesi (Md:91) söz konusudur.

Basit usule tâbi olmanın genel ve özel şartları ile bu usulden yararlanamayacak olanlar G.V.K. nun sırası ile 47,48 ve 51'inci Maddelerinde gösterilmiştir. Kanunda yer alan genel ve özel şartlara ilişkin hâdler 2005 yılı için 2004/8295 sayılı Kararname ile 2006 yılı için de 2005/9826 sayılı Kararname ile artırılmış bulunmaktadır.(1)

Kazancı basit usulde tesbit edilen ticarî kazançtan ibaret bulunanlar, yıllık beyannamelerini yetkili vergi dairesine, izleyen yılın **Şubat ayının 15'ine** kadar vermek ve tarh edilen vergilerini Şubat ve Haziran aylarında (ay sonuna kadar) olmak üzere eşit iki taksit halinde ödemek zorundadırlar (G.V.K.nun 4842 Sayılı Kanunun 11 ve 14'üncü maddeleri ile değiştirilen 92 ve 117/1'inci maddeleri).

Basit usule tâbi olanlardan, diğer gelir unsurları dolayısıyla yıllık beyanname vermek zorunda olanlar, bu gelir unsurları için verecekleri yıllık beyannameye basit usule tabî kazançlarını da dâhil ederler ve beyan ve ödeme süreleri açısından genel esaslara tâbi olurlar. (Beyan 15 Mart akşamına kadar, ödeme Mart ve Temmuz aylarında iki eşit taksitte)

(1) 2005 yılı için 2004/8295 sayılı Kararname ile (R.G. 29.12.2004 – 25685) ve 2006 yılı için de 2005/9826 sayılı Kararname (R.G. 29.12.2005 – 26038) ile tesbit edilen hâdler, aşağıda mukayeseli bir tablo halinde gösterilmiştir.

	2005 Yılı için (YTL)	2006 Yılı için (YTL)
- Yıllık kira bedeline ilişkin genel şart :		
• Büyükşehir Belediye sınırları içinde	3.200,00	3.500,00
• Diğer yerlerde	2.300,00	2.500,00
- Yıllık alım-satım tutarlarına ilişkin özel şart :		
• Yıllık alım tutarı	47.000,00	50.000,00
• Yıllık satış tutarı	66.000,00	72.000,00
• Yıllık iş hâsılatı	23.000,00	25.000,00
• Yıllık satış ve iş hâsılatı toplamı	47.000,00	50.000,00

1.3. Arızî Ticarî Kazançlar :

Ticarî muamelelerin arızî olarak yapılmasından veya bu nitelikteki muamelelere tavassuttan elde edilen kazançlar, ziraî ve meslekî nitelikteki diğer arızî kazançlarla birlikte “Arızî Kazançlar” ismini taşıyan ayrı bir gelir unsuru teşkil etmektedir (Md:82).

Bu sebeptendir ki bunlar hakkında arızî kazançlara ilişkin bölümde bilgi verilecektir.

1.4. Yıllık Beyan Esasında Vergiye Tâbi Ticarî Kazançlar :

Ticarî ve sınaî faaliyetlerden elde edilen ticarî kazançlardan, yukarıda açıklananlar dışında kalanlar, tutulan defterlere dayanılarak bilânço veya işletme esasına göre tesbit edilir ve yıllık beyan esasında vergiye tâbi tutulur (Md:38 ve 39). Safî kazancın tesbiti sırasında hâsılatın indirilmesi kabul edilen ve edilmeyen giderler 40 ve 41 inci, yatırım indirimi istisnası 19 uncu maddede yer almaktadır. Yatırım indirimine ilişkin asgari tutar 2005 yılı için 10.000 YTL olup bu had 2006 yılı için, yeniden değerlendirme oranında (%59,8) artarak 10.980 YTL olmuştur.

Birden fazla takvim yılına sirayet eden inşaat ve onarma işlerine ait özel esaslar Kanunun 42 ilâ 44'üncü Maddelerinde ve ulaştırma işlerine ait kazançların ne şekilde tesbit edileceği ise 45'inci Maddede açıklanmıştır.

5024 (R.G. 30.12.2003-25332), 5035 (R.G. 2.1.2004-25334 Mük) ve 5228 (R.G.31.07.2004-25539) Sayılı Kanunlarla, diğer bazı kanunlar yanında V.U.K., K.V.K. ve G.V.K. nda 01.01.2004 tarihinden geçerli olmak üzere bazı değişiklikler yapılmıştır. Bunların bazıları aşağıda gösterilmiştir.

1.4.1. Enflasyon Düzeltmesi Yapılmayacaktır :

Yapılan değişikliklerin en önemlisi, gelir ve kurumlar vergisi açısından bir reform niteliği taşıyan enflasyon düzeltmesi ile ilgilidir. V.U.K.nun mükerrer 298 ve geçici 25 inci maddelerine konulan hükümlerle ihdas edilen bu müessese hakkında çeşitli Sirkülerlerimizde yeterli açıklama mevcuttur.

5024 sayılı Kanunla yapılan düzenleme ve değişiklikler gereği olarak ;

- 31.12.2003 tarihli bilançolar, hiçbir şarta bağlı olmaksızın enflasyon düzeltmesine tabi tutulmuş olup, bu düzeltme 2003 yılı ve öncesi için vergisel bir sonuç yaratmamış olup, 2004 yılı ve sonrasını 2004 yılı açılış bilânçosunu teşkil edeceği için dolaylı olarak etkilemiştir. (V.U.K. Geç.25)
- Kanuna göre yıl sonu bilânçolarının, son bir yılda TEFİ'deki artışın % 10 ve son üç yılda % 100'ü aşması koşuluna bağlı olarak düzeltilecektir. V.U.K.nun mükerrer 298 inci maddesine göre, geçici vergilerde bu şart geçici vergi döneminden önceki 12 ve 36 aylık dönemler itibariyle aranacak, ayrıca geçici vergilerin herhangi birinde düzeltme yapılması, sonraki dönemlerde ve yıl sonunda gerekli koşullar olmasa bile düzeltme yapılmasını gerektirecektir.

Nitekim Mart 2004'de bu iki koşul bir arada gerçekleşmemiş ve bu ilk dönemde düzeltme yapılmamıştır. Ancak Haziran 2004'de iki şart bir arada gerçekleşmiş ve 2004/2 geçici vergi döneminde düzeltme yapılmıştır. Böylece cari dönem enflasyon düzeltmesi uygulamasına geçilmiş, Eylül ve Aralık 2004 geçici vergi dönemlerinde bu iki şartın bir arada gerçekleşmiş olup olmadığına bakılmaksızın düzeltme yapılmıştır. Bu nedenle 31.12.2004 bilânçosu da enflasyon düzeltmesine tâbi tutulmuştur.

Enflasyon düzeltmesinin sona ermesi için, iki şartın bir arada kaybolması, yani son bir yıllık TEFİ artışının % 10'un, son üç yıllık TEFİ artışının da % 100'ün (Geçici vergilerde son 12 ay ve son 36 ay) altında gerçekleşmesi gerekmektedir ve 2005 yılı geçici vergi dönemlerinin tamamında ve yıl sonunda bu şartlar oluşmadığı cihetle, 2005 yılı için enflasyon düzeltmesi yapılmayacaktır.

- 2005 yılına ilişkin amortisman uygulaması 2004 yılı sonu itibariyle düzeltilmiş değerler esas alınarak yapılacak, düzeltilmiş değerlerin 2005 yılı içinde elden çıkarılmış olması halinde bunların düzeltilmiş değerlerine maliyet olarak itibar edilecektir. Şu kadar ki, amortismanı tabi olmayan iştirak hissesi ve arsa gibi iktisadî kıymetlerin elden çıkarılmasından doğan zararların 2003 enflasyon düzeltmesine isabet eden kısmı, kanunen kabul edilmeyen gider olarak dikkate alınacaktır. 2004 düzeltmesinde kaynaklanan zarar, vergi matrahından indirilebilecektir.
- Enflasyon düzeltmesine geçilmesiyle, daha önce Kanunda enflasyona karşı oluşturulmuş bazı düzenlemeler de, enflasyon düzeltmesi uygulamasına geçişle birlikte gereksiz kaldıkları için, 01.01.2004 itibariyle yürürlükten kaldırılmıştır. Bunlar kısaca aşağıda sıralanmıştır :
 - Son giren ilk çıkar (LİFO) yöntemi ile stok değerlemesi (VUK 274)
 - Yeniden değerlendirme (VUK Md:298)
 - Amortisman nispetlerinin % 20'den fazla olmamak kaydıyla serbestçe belirlenmesi (VUK 319)
 - Finansman gider kısıtlaması (GVK 41/8, KVK 15/13)
 - Sabit kıymet satışlarında maliyet revizesi (GVK 38)
 - Altın ticareti ile uğraşanlarda has altın değerindeki artışı vergi dışı bırakan düzenleme (GVK 38)
 - 3096 sayılı Türkiye Elektrik Kurumu Dışındaki Kuruluşların Elektrik Üretimi, İletimi, Dağıtımı ve Ticareti ile Görevlendirilmesi Hakkında Kanun ve 3996 Sayılı Bazı Yatırım ve Hizmetlerin Yapı-İşlet-Devlet Modeli Çerçevesinde Yapıtırılması Hakkında Kanunda tanımlanan şirketlerin sermaye olarak koydukları paralardaki kur artışlarından doğan karlarını vergi dışı tutan düzenleme (VUK 280)

2005 yılında enflasyon düzelmesi şartlarının oluşmaması kaldırılan bütün bu düzenlemelerin yeniden yürürlüğe girmesi ve uygulanması anlamına gelmemektedir.

1.4.2. Elektrik Üretim ve Dağıtım Varlıkları ile İlgili Genişleme ve Yenileme Yatırımları :

2005/110 sayılı Sirkülerimizde açıklandığı üzere, 5398 sayılı Kanunun 24/a ve 24/b maddeleri ile V.U.K.nun 272 ve 327 nci maddelerine elektrik üretim ve dağıtım varlıkları dahil edilmek suretiyle 21.7.2005 tarihinden geçerli olmak üzere,

- Elektrik üretim ve dağıtım varlıklarını genişletmek veya iktisadi kıymetini devamlı olarak artırmak maksadıyla yapılan giderlerin bunların maliyet bedeline ekleneceği,
- Bu varlıkların işletme hakkı verilmiş ise işletme hakkına sahip tüzel kişiler tarafından yapılan bu mahiyetteki giderlerin bunların özel maliyet bedeli olarak değerlendirileceği,
- Elektrik üretim ve dağıtım varlıklarına ait özel maliyet bedellerinin işletme hakkı süresine göre eşit yüzdelerle itfa edileceği hükmüne bağlanmıştır.

1.4.3. Dönüşüm Nedeniyle Yapılan Yazılım Harcamalarının Amortismanı :

V.U.K. nun 5024 sayılı Kanun'la değişik 315 inci maddesinde, amortismanı tabi iktisadi kıymetlerin itfasında faydalı ömürlerin dikkate alınacağı ve bunlara ilişkin oranların da Maliye Bakanlığı'nca tespit ve ilan edileceği hükme bağlanmıştır. Maliye Bakanlığı bu hükme istinaden 345 sıra no.lu V.U.K. Genel Tebliği ile, 01.01.2005 tarihinden itibaren kayıtların YTL olarak tutulabilmesi için bilgisayar yazılımlarıyla ilgili olarak yapılan harcamalarla yeni yazılım programları alınmasının zorunlu olduğu hallerde mükelleflerin bu dönüşüm nedeniyle yapmış oldukları (yazılımla ilgili) harcamalar için amortisman oranının 2004 ve 2005 yıllarına ait kazancın tespitinde %100 olarak dikkate alınmasını uygun bulmuştur. Buna göre 2005 yılında yapılmış olan bu kapsamdaki harcamalar %100 oranında itfa edilecektir.

1.4.4. Bakanlar Kurulunca Yardım Kararı Alınan Doğal Afetler Dolayısıyla Yapılan Bağışlar :

5436 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un (RG. 24.12.2005 – 26033) 14/b maddesi ile, Kurumlar Vergisi Kanununun mükerrer 14 üncü maddesine ilave edilen (f) fıkrası ile, Bakanlar Kurulunca yardım kararı alınan doğal afetler dolayısıyla Başbakanlık aracılığıyla makbuz mukabili yapılan aynî veya nakdî bağışların tamamının kurum kazancından indirilmesine

olanak sağlanmıştır. Aynı hüküm Gelir Vergisi Kanununun 89 uncu maddesinin birinci fıkrasına 10 numaralı bent olarak eklenmek suretiyle bu olanaktan gelir vergisi mükellefleri de yararlandırılmıştır. Eklenen hükümler 26.12.2004 tarihinden geçerli olmak üzere yürürlüğe girmiştir.

Bu kapsamda yapılan bağışlar diğer bağış ve yardım indiriminde olduğu gibi önce dönem içinde gider olarak kaydedilecek, sonra beyanname üzerinde kanunen kabul edilmeyen gider olarak dikkate alınacak ve nihayet yine beyanname üzerinde geçmiş yıl zararlarından sonra, yatırım indiriminden önce, indirim konusu yapılacaktır.

1.4.5. Gıda Bankacılığı Faaliyetinde Bulunan Dernek ve Vakıflara Bağışlanan Temizlik, Giyecek ve Yakacak Maddelerinin de Gider Yazılması :

Gelir Vergisi Kanunu'nun 40/10 uncu maddesi gereğince fakirlere yardım amacıyla gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan dernek ve vakıflara Maliye Bakanlığı'nca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde bağışlanan gıda maddelerinin gider yazılması mümkündür. Bu maddede 5281 sayılı Kanun'la 1.1.2005 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yapılan değişiklikle gider yazılabilecek maddelerin arasına temizlik, giyecek ve yakacak maddeleri de eklenmiştir.

1.4.6. Özel İletişim Vergisi Kanunen Kabul Edilmeyen Gider Olarak Dikkate Alınması :

2005/125 sayılı Sirkülerimizde açıklandığı üzere Maliye Bakanlığı kullanıcıların telefon faturalarında yazılı olan özel iletişim vergilerinin gider yazılamayacağı görüşündedir. Bu nedenle 2005 yılına ilişkin olarak gider yazılan özel iletişim vergilerinin kanunen kabul edilmeyen gider olarak dikkate alınması gerekir.

1.4.7. Reel Olmayan Finansman Giderlerinin İtfası :

Bilindiği gibi, enflasyon düzeltmesi yapılırken aktif kıymetlerin maliyet bedelleri içerisinde yer alan finansman giderlerinin reel olmayan kısımları ayrıştırılmıştır.

VUK'nun geçici 25 inci maddesinin (c) bendine 5228 sayılı Kanunun 11 inci maddesiyle eklenen (3) numaralı alt bent ile, 31.12.2003 tarihli bilançoya ait düzeltme işlemleriyle sınırlı olmak üzere, amortisman süresi bitmemiş kıymetlere ilişkin maliyet veya alış bedelinden düşülen reel olmayan finansman maliyetinden amortisman ayrılmamış (yani 2003 sonu itibarıyla henüz itfa edilmemiş) tutarın, 2004 ve sonraki yıllarda 5 yılda ve 5 eşit taksitte dönem kazancının tespitinde gider olarak dikkate alınacağı hükme bağlanmıştır.

Bu hükme istinaden aktif kıymetlerin maliyet bedelleri içinden ayrıştırılan reel olmayan finansman giderlerinden 2003 sonu itibarıyla henüz itfa edilmemiş tutarlar hesaplanarak, beşte biri (yani birinci taksit) 2004 yılı beyannameleri üzerinde itfa edilmiş, yani matrahtan düşülmüştür. 2005 yılı beyannameleri üzerinde ikinci taksidin itfa işlemi yapılacaktır.

1.4.8. Döviz Cinsinden Finansal Kiralama İşlemlerinde Kur Farkları ve Faizlerin Kayıtlara Alınma Şekli :

2006/15 sayılı Duyurumuzda belirtildiği üzere, İstanbul Defterdarlığı, Bakanlıktan aldığı 30.4.2005 tarih ve 19635 sayılı yazıya istinaden bir mükellefe verdiği 9.5.2005 tarih ve 3668 sayılı muktezada,(2) finansal kiralama yoluyla edinilen kıymetlere ilişkin olarak kiralama süresi içinde sözleşmeye istinaden yabancı para üzerinden yapılan kira ödemelerinin değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkan kur farklarının, finansal kiralama konusu kıymetin maliyetine intikal ettirilmesi ve maliyete eklenen bu farkların ilgili kıymetin amortisman süresi içinde itfa edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

(2) Bu Muktezanın tam metni İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığının www.ivdb.gov.tr adresinde "Vergi Usul Kanunu ile İlgili Örnek Muktezalar" bölümünde yer almaktadır.

İstanbul Defterdarlığı, başka bir müracaatı da yine Bakanlığa iletmış, Bakanlığın 2.5.2005 tarih ve 19585 sayılı yazısına istinaden aynı doğrultuda bir mukteza daha vermiştir.(3)

1.4.9. Serbest Bölge Kazançları :

3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu'nun 6 ncı maddesi ile ihdas edilmiş olan serbest bölgeler rejimi, 5084 sayılı Kanunla değiştirilmiş ve daha önce uygulanmakta olan serbest bölgelerde yapılan faaliyetler sonucunda elde edilen kazanç ve iratlar ve bunlardan Türkiye'nin diğer yerlerine getirilenlerin gelir ve kurumlar vergisinden muaf tutulmamasına, bu bölgelerde çalıştırılan personelin ücretlerinin gelir vergisinden muaf tutulmasına, bu bölgelerde yapılacak ödemelerden G.V. ve K.V. stopajı yapılmamasına ve serbest bölgelerde harç vs. gibi (D.V. hariç) işlem vergilerinin uygulanmamasına imkân sağlayan hüküm, 06.02.2004 tarihinden itibaren yürürlükten kaldırılmış bulunmaktadır. Kanunun geçici maddesine, müktesep hakları korumak için konulmuş olan hükme göre, sadece 06.02.2004 tarihinden önce ruhsat almış bulunan mükellefler, belli şartlar ve esaslar dahilinde muafiyetlerden yararlanmaya devam edeceklerdir.

Bu konuda, 2004/81 sayılı Sirkülerimizde geniş açıklama mevcuttur.

1.4.10. Diğer Hususlar :

- 2005 Yılı Reeskont Oranı :

Bilindiği gibi VUK'nun 281 inci maddesi gereğince senede bağlı alacaklar değerlendirme gününün değerine irca olunabilir. Başka bir deyişle alacak senetlerinin üzerinde yazılı olan değerle bu senedin reeskont edilmesi suretiyle bulunan değer (değerleme günü itibariyle senedin değeri) arasındaki fark gider yazılabilir. Gider yazılan tutar izleyen dönemin başında gelir yazılır.

Alacak senetlerini reeskonta tabi tutanlar borç senetlerini de reeskonta tabi tutmak zorundadırlar. Bu nedenle borç senetlerinin reeskontu daha yüksek çıkan mükellefler reeskont işlemini vergisel açıdan tercih etmemektedirler. Reeskont işlemini ticari açıdan yapıp vergisel açıdan yapmamak yönünde tercihte bulunmak mümkündür. Bu takdirde ticari açıdan benimsenmiş olan reeskont işleminin etkisi beyanname üzerinde düzeltilir.

Vadeli çekler ile senetsiz alacak ve borçların reeskontu vergisel açıdan kabul edilmemektedir.

2006/8 sayılı Sirkülerimizde açıklandığı üzere Merkez Bankası vergisel işlemlerde geçerli olacak reeskont oranını 20.12.2005 tarihinden geçerli olmak üzere %30'dan %25'e düşürmüştür. Bu nedenle yıl sonu itibariyle yapılacak reeskont işlemlerinde %25 oranı kullanılacaktır.

- 31.12.2005 Tarihi İtibariyle Yapılacak Değerlemelerde Uygulanacak Kurlar :

V.U.K. nun 280 inci maddesi uyarınca uygulanacak döviz kurları 2006/25 sayılı Sirkülerimizde gösterilmiştir.

- Gider Yazılabilecek Sabit Kıymetlerde Değer Sınırı :

2005/19 sayılı Sirkülerimizde açıklandığı üzere 2005 yılında değeri 480,00 YTL nı geçmeyen iktisadî kıymetlerin amortismanına tabi tutulmaması mümkün bulunmaktadır.

- Sonraki Dönemlere Devreden Yatırım İndirimlerine Uygulanacak Endeksleme Oranları :

Yatırım indirimi konusundaki sistem değişikliği 2006/033 sayılı Sirküler Raporumuzda özetlenmiş ve endeksleme oranları açıklanmıştır.

Buna göre kazanç yetersizliği sebebiyle sonraki dönemlere devreden yatırım indirimine ilişkin endeksleme oranı, önceki dönemlere eski hükümlere tâbi olarak yapılmış olan yatırımlarda

%9,8 (yeniden değerlendirme oranı) ve önceki dönemlerde yeni hükümlere göre yapılmış yatırımlarda %4,54 tir. (TEFE artış oranı).

Bugünlerde kanunlaşması beklenen bir düzenleme ile yatırım indiriminin yürürlükten kaldırılacağı 2006,2007 ve 2008 yıllarını kapsayan geçiş hükümlerine yer verileceği ayrıca göz önünde bulundurulmalıdır.

2. ZİRAÎ KAZANÇLAR :

G.V.K nun 52'inci maddesinde ziraî faaliyetlerden doğan kazancın ziraî kazanç olduğu belirtildikten sonra, ziraî faaliyet, ziraî işletme, çiftçi ve mahsul kavramlarının ne olduğu açıklanmıştır.

Daha önce G.V.K. nun 10 ilâ 14'üncü Maddelerinde yer alan **küçük çiftçi muaflığı**, 4369 Sayılı Kanunla 01.01.1998 tarihinden itibaren yürürlükten kaldırıldığı cihetle ziraî kazançların tamamı, herhangi bir muafiyet ve istisna söz konusu olmaksızın G.V. ne tâbidir.

Diğer taraftan, Kanunun 54'üncü Maddesinde yer alan **götürü gider esasında kazanç tesbiti rejimi**, 01.01.1998 den geçerli olmak üzere, yine 4369 Sayılı Kanunla kaldırıldığı cihetle, o tarihten sonra ziraî kazançlar, biri **gerçek usul** ve diğeri de **stopaj usulü** olmak üzere, sadece iki usule göre vergiye tâbi bulunmaktadır (Md:53).

2.1. Stopaj Usulüne Göre Vergiye Tâbi Ziraî Kazançlar :

G.V.K. nun 54'üncü Maddesinde yazılı işletme büyüklüğü ölçüsünü aşan çiftçiler ile bir adet biçerdövere veya bu nitelikteki bir motorlu araca, yahut on yaşına kadar ikiden fazla traktöre sahip olan çiftçilerin kazançları gerçek usulde tesbit edilerek yıllık beyan esasına göre, diğer bütün çiftçilerin kazançları ise gayrisafî tutarları üzerinden stopaj esasına göre vergiye tâbi tutulur. Bunlar beyanname vermezler. (G.V.K. nun geçici 45/2 Maddesi hükmüne göre on yaşına kadar ikiden fazla traktöre sahip olma ölçüsü, bunların çiftçilerin kendi işlerinde kullanılmaları şartı ile 4368 Sayılı Kanunla eklenen bu hükmün tarihi olan 29.07.1998 tarihinden itibaren 10 yıl süre ile dikkate alınmayacaktır.)

G.V.K. nun 94/11'inci maddesine göre, çiftçilere, bunlardan satın alınan mahsuller ve hizmetler için yapılan ödemelerden kesilecek vergi oranları, 01.08.1995 tarihinden geçerli olmak üzere 95/7137 Sayılı Kararla tesbit edilerek 2003 yılı sonuna kadar uygulanmış ve son defa stopaj oranlarını 2004 yılından itibaren geçerli olmak üzere, tümüyle yeniden düzenleyen 2003/6577 Sayılı Kararla da (30.12.2003 – 25332 R.G.) aynen muhafaza edilmiş bulunmaktadır. 2004 yılında olduğu gibi 2005 yılında da geçerli olan bu stopaj G.V. oranları özetle şöyledir :

- * Hayvanlar ve bunların mahsulleri ile kara ve su avcılığı mahsulleri için, ticaret borsalarında tescil ettirilerek satın alınanlarda %1 ve diğerlerinde %2 ;
- * Bunlar dışında kalan diğer bütün ziraî mahsuller için, ticaret borsalarına tescil ettirilerek satın alınanlarda %2 ve diğerlerinde %4 ;
- * Ziraî faaliyet kapsamında ifa edilen hizmetlerden orman ürünlerine ilişkin olanlarda %2 ve diğerlerinde %4 ;
- * Çiftçilere yapılan, doğrudan gelir desteği ve alternatif ürün ödemeleri için %0'dır.

Gerçek usulde vergilendirilmeyen ziraî kazançlar için yıllık beyanname verilmesi ve diğer gelirler için yıllık beyanname verilmesi halinde bunların beyannameye dahil edilmesi mümkün değildir (Md:86/1-a).

Ziraî ürün bedelleri üzerinden tevkif edilen vergilerin, tevkif yolu ile ödenen diğer vergilerde olduğu gibi, mutlaka aylık olarak, ertesi ayın 20'inci günü akşamına kadar (Md:98) ilgili vergi dairesine verilmesi ve tarh edilen verginin beyannamenin verildiği ayın 26'ncı günü akşamına kadar ödenmesi gerekmektedir (Md:119). Ziraî ürün tevkifatları açısından üç ayda bir beyan usulü geçerli olmayıp, her ay muhtasar beyanname verilmesi gerekmektedir.

2.2. Gerçek Usulde (Yıllık Beyan Esasında) Vergiye Tâbi Ziraî Kazançlar :

Ziraî kazancın gerçek usulde tesbiti, esas itibarıyla ziraî işletme hesabı esasına göre yapılır. Bu esasa göre ziraî kazanç, hâsılat ile giderler arasındaki farktır (Md:55). Hâsılatın hangi unsurlardan oluştuğu, Kanunun 56'ncı, giderlerin neler olduğu 57'nci ve hâsılatın indirilmeyecek giderler 58'inci Maddesinde açıklanmıştır. Ziraî istihsalde kullanılan gayrimenkullerin (bina ve arazi) satışından doğan kârlar ve zararlar hâsılatı dâhil edilmez (Md:56/5). Bu usule göre yapılacak tesbit sırasında, hesap dönemi başında mevcut mahsullerin değeri giderlere, hesap dönemi sonunda mevcut olanların değeri ise hâsılatı ilâve edilir (Md:55).

Gerçek usulde vergiye tâbi ziraî kazancın işletme esasına göre tesbiti kural olmakla beraber, dileyen çiftçilerin, yazılı talepte bulunmak şartı ile, müteakip yıldan itibaren bilânço esasına tâbi olmaları mümkündür. Bu takdirde, iki yıl geçmedikçe bilânço esasından dönülemez, kazancın bu esasa göre tesbiti, 56 ilâ 58'inci Maddelerde yazılı kurallara uyularak özsermaye mukayesesi suretiyle yapılır (Md:59).

Ziraî kazançlarını bilânço esasına göre tesbit eden çiftçilerin, işletme hesabı esasına göre tesbit edenlerin aksine, yatırım indiriminden yararlanmaları mümkündür (Md:19).

Aynen beyan esasında vergilenen diğer gelirler gibi, gerçek usulde tesbit edilen ziraî kazançlara ilişkin yıllık beyannamenin de, izleyen yılın Mart ayının 15'inci günü akşamına kadar ilgili vergi dairesine verilmesi (Md:92) ve tarh olunan vergiden, stopaj yolu ile ödenmiş olan vergilerin tenzilinden sonra kalan verginin, Mart ve Temmuz ayları içinde iki eşit taksit halinde vergi dairesine yatırılması zorunluluğu vardır (Md:117).

3. ÜCRETLER :

Vergi karnesi esasına göre götürü vergiye tâbi "*diğer ücretler*" bir tarafa bırakılacak olursa, ücretlerden Kanunda belirtilen istisnalar dışında kalanlar, esas itibarıyla stopaj usulünde ve istisnaen de yıllık beyan esasında vergiye tâbidir.

2005 yılında ücretlere ilişkin vergileme rejiminin ne olduğu aşağıda kısaca açıklanmıştır.

3.1. Vergiden Müstesna Ücretler :

G.V.K. nun 23 üncü maddesinde 15 bent halinde sayılan ücretlerle 24 ilâ 29'uncü maddelerinde sayılan ücret niteliğindeki çeşitli ödemeler G.V.'nden müstesnadır.

Kanunun yukarıda söze edilen maddelerinde yer alan ücretlere ilişkin indirim ve istisnalardan tutarı belli bir hâd ile sınırlı olanların başlıcaları, aşağıda açıklanmıştır.

3.1.1. Sakatlık İndirimi :

G.V.K. nun 31 inci maddesinde yer alan, gerçek ücretlere ilişkin iki çeşit indirimden özel gider indirimi, 4842 sayılı Kanunla, bu madde başlığı ile birlikte değiştirilmek suretiyle, 01.01.2004 tarihinden itibaren uygulamadan kaldırılmış ve böylece geriye sadece sakatlık indirimi kalmıştır.

Maddenin yeni şekline göre, çalışma gücünü asgarî hangi oranda kaybetmiş olan hizmet erbabının kaçınıcı derecede sakat sayılacağı ve ne tutarda sakatlık indiriminden yararlanacağı, aşağıda bir tablo halinde özetlenmiş ve tabloda, 2005 yılında uygulanan indirim tutarları yanında, 2006 yılında uygulanmak üzere, 2005/9826 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile tesbit edilmiş olan tutarlar da gösterilmiştir.

Asgari Çalışma Gücü Kaybı	Sakatlık Derecesi	Yararlanılacak Aylık Sakatlık İndirimi Tutarı (YTL)	
		2005 Yılında	2006 Yılında
%80	1	480,00	530,00
%60	2	240,00	265,00
%40	3	120,00	133,00

3.1.2. Çocuk (Aile) Zammı :

G.V.K. nun 25/4 üncü maddesi hükmüne göre hizmet erbabına ödenen çocuk zamları, Devletçe verilen miktarları aşmamak şartı ile vergiden müstesnadır.

Bu esasa göre, ikiden fazla çocuk için ödenenler hariç olmak üzere, 2005 yılında vergiden müstesna olan çocuk zammı tutarları aşağıda gösterilmiştir.(4)

	Yılın İlk Yarısında	Yılın İkinci Yarısında
6 yaşından büyük her çocuk için	10,03 YTL	10,04 YTL
6 yaşından küçük her çocuk için	20,05 YTL	20,08 YTL
Mevcut çocuklarından biri 0-6 yaşında olanlarda	30,08 YTL	30,12 YTL
Mevcut çocuklardan birden fazlası 0-6 yaşında olanlarda	40,10 YTL	40,16 YTL
Mevcut çocuklardan tamamı 6 yaşından büyük olanlarda	20,06 YTL	20,08 YTL

Çocuk zamlarının bu hâdler dahilinde stopaj dışı tutulmasına ilişkin esaslar, 2005/85 sayılı Sirkülerimizde açıklanmıştır.

3.1.3. İşyeri Dışında Yemek Bedeli İstisnası (Md:23/8) :

G.V.K. nun 23/8 inci maddesine göre, hizmet erbabına işyeri ve müştemilâtında yemek verilmeyen hallerde, çalışılan günler için ödenebilecek günlük yemek bedeli, tutarı 2005 yılı için 2004/8295 sayılı Kararname (R.G. 29.12.2004-25685) ile KDV hariç 7,50 YTL ve KDV dahil 8,85 YTL olarak belirlenmiştir.

Bu hâd, 2006 yılı için, 2005/9826 sayılı Kararname (R.G. 29.12.2005 – 26038) ile KDV hariç 8,25 YTL. ve KDV dâhil 9,74 YTL olarak tesbit edilmiş bulunmaktadır.

Hizmet erbabına yemek yedirmek suretiyle sağlanan menfaatlerin vergisel açıdan durumu 2002/17 sayılı Sirkülerimizde etraflı bir biçimde açıklanmıştır.

3.1.4. Kıdem Tazminatı :

G.V.K. nun 25/7 nci maddesi delâletiyle 1475 sayılı İş Kanunu'nun 14 üncü maddesi hükmüne göre, hizmet erbabına vergiden istisna edilerek ödenebilecek kıdem tazminatının yıllık tutarı en yüksek Devlet memuruna bir hizmet yılı için ödenecek azamî emeklilik ikramiyesi tutarını geçemez.

Buna göre kıdem tazminatının tavanı, 2005 yılının ilk yarısı için 1.648,90 YTL ve ikinci yarısı için ise 1.727,15 YTL olarak tezahür etmiştir.

2006 yılında ödenecek kıdem tazminatları için bu tutar sırası ile 1.770,63 YTL ve 1.815,29 YTL olmuştur.

(4) 2006 yılında vergiden müstesna çocuk zammı tutarları şöyledir :

	Yılın İlk Yarısında	Yılın İkinci Yarısında
6 yaşından büyük her çocuk için	10,66 YTL	10,93 YTL
6 yaşından küçük her çocuk için	21,33 YTL	21,87 YTL
Mevcut çocuklarından biri 0-6 yaşında olanlarda	31,99 YTL	32,80 YTL
Mevcut çocuklardan birden fazlası 0-6 yaşında olanlarda	42,66 YTL	43,74 YTL
Mevcut çocuklardan tamamı 6 yaşından büyük olanlarda	21,32 YTL	21,86 YTL

3.1.5. Harcırah Gündelikleri :

G.V.K. nun 24/2 nci maddesi hükmüne göre, Devletçe verilen gündeliklerin en yüksek hâddini aşmayan gündelik tutarları, vergiden müstesnadır.

Buna göre 2005 yılında vergiden müstesna iç ve dış harcırah gündeliği tutarları 2005/012 sayılı ve 2006 yılında vergiden müstesna iç ve dış harcırah gündeliği tutarları ise 2006/034 sayılı Sirkülerimizde gösterilmiştir.

3.2. Vergi Karnesi Esasına Göre Götürü Usulde Vergiye Tâbi “Diğer Ücretler” :

G.V.K. nun 3946 ve 4369 Sayılı Kanunlarla değişik 64’üncü Maddesi hükmüne göre, aşağıda sayılan hizmet erbabı, vergi karnesi esasına göre götürü usulde vergiye tâbi bulunmaktadır :

- Kazançları basit usulde tesbit edilen ticaret erbabı yanında çalışanlar ;
- Özel hizmetlerde çalışan şoförler ;
- Özel inşaat sahiplerinin ücretle çalıştırdığı inşaat işçileri ;
- Gayrimenkul sermaye iradı sahibi yanında çalışanlar ;
- Gerçek ücretlerinin tesbitine imkân olmaması sebebiyle Danıştay’ın müsbet mütâleası ile Maliye Bakanlığınca bu kapsama alınanlar.

“Diğer ücretler”, bu ücret sahiplerinin ikametgâhlarının veya çalışma yerlerinin vergi dairesince, 16 yaşından büyük işçilere ilişkin asgarî ücretin brüt tutarının %25’i matrah ittihaz edilmek ve ücretlere ilişkin yıllık vergi tarifesi uygulanmak suretiyle vergi karnesi esasında vergiye tabidir.

“Diğer ücretlerin” matrahına, tarhına ve ödenmesine ilişkin esaslar G.V.K. nun 64, 106/2, 108/3, 109/2, 110 ve 118’inci Maddelerinde yer almaktadır.

3.3. Stopaj Esasında Vergiye Tâbi Ücretler :

Ücretlerin ve ücret sayılan ödemelerin, bunların gerçek tutarlarına, ücretlere ilişkin yıllık gelir vergisi tarifesi uygulanmak suretiyle aylık (10 ve daha az hizmet erbabı çalıştıranlarda 3 aylık) dönemler itibarıyla verilecek muhtasar beyannamelere istinaden vergilendirilmesi esastır. Tevkif edilen vergiler, ertesi ayın 20 nci günü akşamına kadar vergi dairesine verilir ve aynı ayın 26 ncı günü akşamına kadar ödenir. (Md:98 ve 119)

Bilindiği üzere, G.V.K. nun 4369 ve 4444 Sayılı Kanunlarla değişik 86’ncı Maddesi hükmüne göre, 1999 ilâ 2002 yılları arasında tevkif suretiyle vergilendirilmiş ücretler, bir veya birden fazla işverenden alınmış olup olmadıklarına ve yıllık tutarlarına bakılmaksızın, yıllık beyan esasında değil stopaj esasında vergiye tâbi bulunmaktadır.

Sözü edilen 86’ncı maddenin, 2003 yılı gelirlerine de uygulanmak üzere, önce 24.04.2003 tarihinde yürürlüğe giren 4842 Sayılı Kanunla ve sonra da 07.08.2003 tarihinde yürürlüğe giren 4962 Sayılı Kanunla değişik 1’inci fıkrasının (b) bendi hükmüne göre, 2005 yılında elde edilen tevkif yolu ile vergiye tâbi tutulmuş ücretlerden :

- a) Tek işverenden alınan ücretler, bunların yıllık tutarı ne olursa olsun, beyana tâbi olmayıp stopaj yoluyla vergiye tâbidir (Md: 86/1-b’de yer alan, parantez dışındaki hüküm).
- b) Birden fazla işverenden alınan ücretlere gelince, birinciden sonraki işverenlerden alınan ücretlerin yıllık toplamının, yıllık gelir vergisi tarifesinin ikinci gelir diliminde yer alan tutarı (aşağıda “*yıllık beyan sınırı*” olarak anılacaktır) aşmaması (2005 yılında 15.000 YTL ve 2006 da 16.000 YTL) şartı ile bunlar da, ilk işverenden alınan ücretlerin yıllık tutarı ne olursa olsun onunla birlikte, keza yıllık beyan esasında değil, stopaj esasında vergiye tâbi tutulacaktır. (Md:86/1-b’de yer alan parantez içindeki hüküm).

- c) Birinciden sonraki işverenlerden alınan ücretlerin yıllık toplamının 15.000 YTL'lik yıllık beyan sınırını aşması halinde, ilk işverenden alınan ücret de dâhil olmak üzere, ücret gelirlerinin tamamı beyan esasında vergiye tâbi olur.
- d) Yukarıdaki kuralların uygulanması sırasında ilk işverenden alınan ücretin, hangi işverenden alınan ücret olduğu Kanunda belirlenmemiş olduğu cihetle, hizmet erbabı tarafından serbestçe tayin edilecek ve herhalde en yüksek ücretin ilk işverenden alınan ücret sayılması yoluna gidilecektir.

Diğer taraftan, birinciden sonraki işverenlerden alınan ücretler toplamının yıllık beyan sınırını aşması halinde, sadece sonraki işverenden alınan ücretler değil, onlarla birlikte ilk işverenden alınan ücretler de beyana tâbi olacaktır.

Maliye Bakanlığı tarafından çıkarılan 16 Sayılı G.V. Sirkülerinin 3.2. numaralı bölümünde yer alan açıklamalar ve örnekler bu istikamettir.

- e) Yıllık gelir vergisi tarifesinin ikinci gelir diliminde yer alan tutar (yıllık beyan sınırı), 2005 yılında yukarıda belirtildiği üzere, 15.000 YTL. olup, bugünlerde yapılacak bir yasal düzenleme ile 2006 yılında 16.000 YTL. na yükselmesi beklenmektedir.
- f) G.V.K. nun 86'ncı maddesinin 1'nci fıkrasının (c) bendinde, maddenin (a) bendi ile birden fazla işverenden alınan ücretlerden söz eden (b) bendinde yazılı olan gelirler hariç, vergiye tâbi gelir toplamının yıllık beyan sınırını aşmaması koşulu ile Türkiye'de tevkifata tâbi tutulmuş olan birden fazla işverenden elde edilen ücretlerle menkul ve gayrimenkul sermaye iratları için beyanname verilmeyeceği ve diğer gelirler için beyanname verilmesi halinde de bu gelirlerin beyannameye dâhil edilmeyeceği açıklanmıştır.

Bir taraftan maddenin (b) bendi ile birden fazla işverenden alınan stopaja tâbi tutulmuş ücretleri birinciden sonraki işverenlerden alınan ücretler toplamının 15.000 YTL.'lık yıllık beyan sınırını aşmaması halinde mutlak olarak beyan dışı sayarken, diğer taraftan bunlar ve maddenin (a) bendinde sayılan gelirler hariç, vergiye tâbi gelir toplamının yine yıllık beyan sınırını aşması halinde, tevkif suretiyle vergilendirilmiş menkul ve gayrimenkul sermaye iratları yanında birden fazla işverenden alınmış bu ücretlerin de beyana tâbi olacağı anlamına gelen söz konusu hükmü, mantıkî bir şekilde yorumlamak ve uygulamak mümkün değildir.

Bu sebeptir ki (c) bendi hükmünü, birden fazla işverenden alınmış ücretlerle ilgili ibareyi yok sayıp nazara almamak suretiyle yorumlamak ve dolayısıyla de böyle hallerde sadece tevkifata tâbi menkul ve gayrimenkul sermaye iratlarının beyana tâbi olmayacağını kabul etmek gerekmektedir.

Nitekim, Maliye Bakanlığının da, 86'ncı maddenin 1'inci fıkrasının (c) bendinde yer alan birden fazla işverenden alınan ücretlere yönelik hükmün, söz konusu maddede 4962 Sayılı Kanunla yapılan değişiklik sonrasında anlamı kalmadığı gerekçesi ile, bu görüşü benimsediği anlaşılmaktadır.

Böyle olduğu içindir ki, Bakanlıkça yayımlanan 11.02.2004 tarih ve 16 Sayılı G.V. Sirkülerinde yer alan örneklerde, vergiye tabi gelirin yıllık beyan sınırını aşması halinde, beyan olunması gereken gelir unsurlarına, birden fazla işverenden alınan bu ücretlerin dâhil edilmediği görülmektedir.

- g) Yukarıdaki açıklamaları örneklerle izah etmek gerekirse :

- * Bir kimsenin 2005 yılında birinci işverenden aldığı stopaja tâbi tutulmuş yıllık ücret toplamı 240.000 YTL ve birinciden sonraki işverenlerden aldığı ücretlerin yıllık toplamı da 16.000 YTL. ise 15.000 YTL.'lık yıllık beyan sınırının aşılmış olması sebebiyle, birden fazla işverenden alınan bu ücretlerin tamamı, 256.000 YTL. olarak yıllık beyan esasında vergiye tâbi tutulacaktır.
- * Buna karşılık, aynı kimsenin birinciden sonraki işverenlerden aldığı stopaja tâbi ücretlerin yıllık toplamı 14.000 YTL. ise, yıllık beyan sınırı olan 15.000 YTL. nin aşılmamış olması sebebiyle toplamı 254.000 YTL olan bu ücretlerin tamamı, yıllık beyan esasına göre değil stopaj esasına

göre vergiye tâbi olacak, yani bunlar üzerinden tevkif suretiyle alınan vergiler, nihaî bir vergi niteliği kazanacaktır.

- * İkinci alternatifte, vergiye tâbi yıllık gelir toplamının tevkif yoluyla vergilenmiş olsun veya olmasın menkul ve gayrimenkul sermaye iratları dâhil, yıllık beyan sınırı olan 15.000 YTL.'nı aşması, örneğin 15.500 YTL. olması halinde, sadece bu tutar içinde yer alan tevkif suretiyle vergilenmiş menkul ve gayrimenkul sermaye iratları beyana tâbi olacak ve beyana tâbi olmayan birden fazla işverenden alınmış ücretlerin durumu değişmeyecektir.

3.4. Stopaj Esasında Maktu Nisbet Üzerinden Vergiye Tâbi Sporcu Ücretleri :

G.V.K. na 4842 Sayılı Kanunun, 24.04.2003 tarihinde yürürlüğe giren 17'nci maddesi ile eklenen geçici 64'üncü maddesi hükmüne göre, sporculara ücret olarak yapılan ödemeler, bu tarihten 31.12.2007 tarihine kadar gelir vergisinden müstesnadır. Aynı maddeye göre, bu istisnanın tevkif yolu ile ödenecek olan %15 nisbetindeki vergiye şümûlü olmadığı cihetle, söz konusu ücretler %15 stopaj yapılarak vergilenecektir. Bakanlar Kurulu, bu %15 oranını %25 oranına kadar artırmaya ve %15'lik kanunî orana kadar indirmeye yetkilidir.

G.V.K. na 5281 sayılı Kanunun 30 uncu maddesiyle eklenen ve 01.01.2005 tarihinde yürürlüğe giren geçici 68 inci madde hükmüne göre, 31.12.2010 tarihine kadar Türkiye Jokey Kulübünce organize edilen yarışmalarda atların jokeyleri, jokey yamakları ve antrenörlerine ücret olarak yapılan ödemeler %20 oranında gelir vergisi tevkifatına tâbidir. Ödemeyi yapanın 94 üncü madde kapsamında tevkifat yapma zorunluluğu bulunup bulunmamasının ve 23 üncü maddenin birinci fıkrasının (2) numaralı bendinde düzenlenmiş olan istisnanın tevkif yoluyla ödenecek gelir vergisine etkisi yoktur. Türkiye Jokey Kulübü aracılığıyla yapılan ücret ödemelerinde gelir vergisi tevkifatı bu kulüp tarafından yerine getirilmektedir.

Tevkif suretiyle vergilendirilmiş bulunan yukarıdaki gelirler için yıllık beyanname verilmez. Diğer gelirler nedeniyle beyanname verilmesi halinde de bu gelirler beyannameye dahil edilmez.

Bakanlar Kurulu, %20 oranını %25 oranına kadar artırmaya veya kanunî oranına kadar indirmeye yetkilidir.

3.5. Yıllık Beyan Esasında Vergiye Tâbi Ücretler :

Aşağıda sayılan ücretler, mutlak olarak, yıllık beyan esasında vergiye tâbidir :

- a) Birinciden sonraki işverenlerden alınanların tutarının, yıllık beyan sınırını (2005'te 15.000 YTL.) aşması halinde birden fazla işverenden alınan ücretler :

Yukarıda açıklandığı üzere bu sınırın aşılması halinde sadece ikinci ve daha sonraki işverenlerden alınan 15.000 YTL.'nı aşan ücretler değil, onlarla birlikte birinci işverenden alınan ücretler de, yıllık beyan esasında vergiye tâbi olacaktır.

- b) Tevkifata Tâbi Olmayan Ücretler :

Bunlar, yabancı bir ülkedeki işverenden doğrudan doğruya alınan ücretler ve yabancı elçilik ve konsolosluklarda çalışan ve aranan şartların mevcut olmaması sebebiyle 16'ncı maddedeki istisnadan yararlanamayan memur ve hizmetlilere ödenen ücretler ile Maliye Bakanlığı'nca yıllık beyanname ile bildirilmesinde zâruret görülen ödemelerdir (Md:95/1-3).

- c) Tevkifata Tabi Olduğu Halde Üzerinden Tevkifat Yapılmayan Ücretler :

Türkiye'de elde edilmesine ve stopaja tâbi olmasına rağmen, ödemeyi yapan işverenler tarafından vergi tevkifatına tâbi tutulmamış olan ücretlerin de, yıllık beyan esasında vergiye tâbi olduğu kabul edilmekte ve uygulama bu şekilde cereyan etmektedir. Stopaja tâbi vergilerin sorumlusu ve muhatabı, ödemeyi yapan işveren olduğu, dolayısıyla de bu yolla ziyaa uğrayan verginin, vergi için hizmet erbabına rücû hakkı saklı olmak kaydı ile, cezası ile birlikte vergi sorumlusuna tarh edilmesi gerektiği cihetle (V.U.K. Md:11), böyle hallerde yıllık beyanname vermeyerek vergisini ödemeyen hizmet erbabını cezalı vergi tarhiyatına muhatap kılan bu anlayış ve uygulama, tartışmalı ve bize göre hatalıdır. Böyle hallerde V.U.K. nun 11 inci maddesinde

öngörülen müteselsil sorumluluk hükmünün uygulanması ve sadece işverenden tahsili imkânsız hale gelen vergi ve cezanın hizmet erbabından alınması isabetli olurdu.

3.6. Ücretlerin Safi Tutarlarının Tesbit Şekli ve Yıllık Beyan Esasına Göre Vergilenmesi Kuralları :

a) *Matrahın (Safi Ücret) Tesbit Şekli :*

Ücretler, gerek stopaj esasında ve gerek se yıllık beyan esasında gerçek usule göre tesbit edilen safi tutarları üzerinden vergiye tâbidir.

G.V.K. nun 63'üncü maddesinde, ücretin gayrisafi tutarının, işveren tarafından verilen para ve ayınlarla sağlanan menfaatler toplamı olduğu belirtildikten sonra, safi ücretin hesaplanması sırasında yapılacak başlıca indirimlerin neler olduğu 5 bent halinde, şu şekilde sıralanmıştır :

- 657 Sayılı Kanun uyarınca yapılan kesintilerle Ordu Yardımlaşma Kurumu ve benzeri kamu kurumları için yapılan kanunî kesintiler,
- Kanunla kurulan Emekli Sandıkları ile SSK'nun geçici 20'nci maddesinde belirtilen sandıklara ödenen aidat ve primler,
- Şahıs sigorta primleri ile bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları
- Sendika aidatları,
- Özel gider indirimi (Ücretlilerde Vergi İndirimi)

Bunlardan 64'üncü maddenin 5'inci bendinde yer alan özel gider indirimi, 4842 sayılı Kanunla 01.01.2004 tarihinden itibaren yürürlükten kaldırılmış ve aynı kanunla Kanunun mükerrer 121'inci maddesine konulan bir hükümle bunun yerini almak üzere, "*ücretlilerde vergi indirimi*" ihdas edilmiştir.

Buna göre harcamaların vergi matrahı toplamını aşmayan kısmı üzerinden hesaplanan belli kısmının, ertesi yıl ödeyecekleri G.V. ne mahsup edilmek suretiyle veya nakden kendilerine ödenmesi gerekmektedir.

İndirim hesaplamasına esas alınacak gelir dilimleri, 2005 yılı için 2004/8295 sayılı (R.G. 29.12.2004 - 25683) ve 2006 yılı için ise 2005/9826 sayılı (R.G. 29.12.2005 -26038) kararla değiştirilmiş ve Kanunda 3.000 ve 6.000 YTL iken 2005 de 3.300 ve 6.600 YTL, 2006 da ise 3.600 ve 7.200 YTL olmuştur.

2005 yılında geçerli olan tarife şöyledir.

• 3.300 YTL na kadar	%8
• 6.600 YTL nın 3.300 YTL si için	%8 ve aşan kısmı için %6
• 6.600 YTL dan fazlasının 6.600 YTL sı için	%7 ve aşan kısmı için %4

b) *Ücretlere Uygulanacak Vergi Tarifesi :*

G.V.K. nun 103'üncü maddesinde yıllık G.V. tarifesine yer verilmiş ve ücret gelirlerinin vergilenmesinde, bu tarifedeki vergi oranlarının beş puan indirilmek suretiyle hesaplanacağı hükme bağlanmıştır.

Bu hüküm muvacehesinde, ücretler üzerinden bu tarifeye göre hesaplanan vergiden, ücretler toplamına %5 oran uygulanmak suretiyle bulunacak tutar indirilmek suretiyle tarh edilecek yıllık gelir vergisinin hesaplanması ve bundan stopaj yolu ile ödenen G.V. toplamı tenzil edilerek ödenecek verginin bulunması mümkün ve gereklidir.

Yıllık beyannameye ücretler dışındaki gelir unsurlarının da dâhil bulunması halinde, tarh olunacak verginin, genel tarifenin uygulanması suretiyle hesaplanacak tutardan, sadece ücret gelirleri toplamına %5 oranı uygulanmak suretiyle bulunacak tutarın tenzili suretiyle hesaplanması yeterlidir. (Bakanlıkça yayımlanan 17 sayılı G.V. Sirküleri).

Yıllık gelir vergisi tarifesı 5281 sayılı Kanunla değiştirilerek 2005 yılında uygulanmış olup halen TBMM ne sevk edilmiş olan bir Kanunla, 2006 yılı için farklı ve tek bir tarife belirlenmesi beklenmektedir.

c) Yıllık Beyan ve Ödeme :

G.V.K.'nın 01.01.2004 tarihinden itibaren yürürlüğe giren 5035 Sayılı Kanunla değişik 92'nci ve 117'nci Maddeleri hükmüne göre, ücretlerin de, aynen beyana tâbi diğer gelirler gibi Mart ayının 15'inci günü akşamına kadar mükelleflerin bağlı oldukları vergi dairesine yıllık beyanname verilmek suretiyle beyan edilmesi ve tahakkuk eden verginin Mart ve Temmuz ayları sonuna kadar iki eşit taksitte ödenmesi zorunluluğu vardır.

4. SERBEST MESLEK KAZANÇLARI :

G.V.K. nun 65'inci Maddesinde, her türlü serbest meslek faaliyetinden doğan kazancın serbest meslek kazancı olduğu açıklandıktan sonra, serbest meslek faaliyetinin tarifi yapılmış ve 66'ncı Maddede serbest meslek faaliyetini mütad meslek halinde ifa edenlerin serbest meslek erbabı olduğu belirtilerek, yaptıkları işler dolayısıyla serbest meslek erbabı sayılan meslek mensupları sıralanmıştır. Ayrıca Kanunun 67'inci Maddesinde, serbest meslek kazancının tesbit şekli ve 68'inci Maddesinde de serbest meslek kazancının tesbiti sırasında indirilecek meslekî giderler açıklanmıştır. Serbest meslek kazançlarına ilişkin tek istisna olan telif kazançları istisnası ise Kanunun 18'inci Maddesinde yer almaktadır.

4.1. Telif Kazançları İstisnası :

G.V.K. nun serbest meslek kazançlarında istisnadan söz eden 18'inci Maddesi hükmüne göre, maddede tarifi yapılan telif kazançları, bunların kaynaklandığı telif ve ihtira beratları ne şekilde değerlendirilirse değerlendirilsin, devamlı veya arızî olmasına bakılmaksızın, gerek bunların sahipleri ve gerek se kanunî mirasçıları açısından, tümüyle vergiden müstesnadır.

Şu var ki, 18'inci Maddenin son fıkrasında yer alan hükme göre, bu istisnanın tevkif yolu ile ödenecek vergiye şümûlü bulunmamakta ve bu sebeple telif gelirinin, 94'üncü Madde uyarınca kesinti yapmak zorunda olanlardan sağlanması halinde, ödeme yapanların bunun üzerinden, G.V.K. Md:94/2-a gereğince, 2005 yılında % 17 oranında stopaj yapmaları gerekmektedir.

4.2. Serbest Meslek Kazançlarının Vergilendirilmesi :

Serbest meslek kazançlarının tamamı, G.V.K. nun **götürü usul**den söz eden 69'uncu Maddesinin 4369 Sayılı Kanunla 01.01.1999 tarihinden itibaren kaldırılmış olması sebebiyle, bunlardan bir kısmının gerçek usulde vergilenmesine ve bir kısmının da, gerekli şartları taşımamaları sebebiyle vergiden muaf tutularak stopaj yoluyla vergilenmesine başlamıştır.(Md:94/2)

Gerçek usulde kazanç, serbest meslek kazanç defterine istinaden, bir hesap dönemi içinde çeşitli şekillerde **tahsil edilen** hâsılat ile serbest meslek faaliyeti ile ilgili gider karşılıkları toplamından, bu faaliyet dolayısıyla yapılan giderler indirilmek suretiyle tesbit edilir (Md:67).

Serbest meslek kazancında nelerin hâsılat sayılmayacağı 67'nci maddede ve hâsılattan indirilecek giderler ise 68'inci maddede açıklanmıştır. 68'inci madde, 5035 sayılı Kanunun 13'üncü maddesi ile tamamen değiştirilmiş ve 01.01.2004 tarihinden itibaren yürürlüğe giren bu değişiklikle, indirilecek giderlerin kapsamı genişletilmiş ve özellikle, hizmetli ve işçilerin iş yerinde ve müştemilâtındaki iâşe ve ibate giderleri, tedavi ve ilâç giderleri, sigorta primleri, ve emekli aidatı ile demirbaş giyim eşyası bedellerinin gider yazılabileceği açıklığa kavuşturulmuştur.

94'üncü Maddenin ilk fıkrasında sayılan, tevkifat yapmak zorunda olan şahıs ve kuruluşlar (vergi sorumluları) tarafından ödenen serbest meslek kazançları (noterlere ödenenler hariç) aynı Maddenin 2'nci bendi hükmüne göre vergi tevkifatına tâbidir. Tevkifat oranı 2004 yılında olduğu gibi 2005 yılında da telif kazançlarında %17 ve bunlar dışında kalan serbest meslek ödemelerinde ise % 22'dir (Md:94/2-a ve b).

Arızî olarak yapılan serbest meslek faaliyetlerinden elde edilen hâsılat arızî kazanç sayılır (Md:82/I-4) ve tevsik edilmek kaydı ile yapılan giderler indirilmek suretiyle safî arızî kazanç tutarı tesbit edilerek vergiye tâbi tutulur (Md:82/II-2).

İster devamlı ve isterse arızî olsun serbest meslek kazançları yukarıda açıklanan şekilde tesbit edilen safî tutarları üzerinden yıllık beyan esasında gelir vergisine tâbidir.

Beyana tâbi diğer gelirlerde olduğu gibi, serbest meslek kazançlarında da, yıllık beyanname, izleyen yılın Mart ayının 15'ine kadar ilgili vergi dairesine verilir ve tarh edilen vergiden stopaj yolu ile ödenen vergiler indirildikten sonra kalan verginin, Mart ve Temmuz ayları içerisinde eşit iki taksit halinde vergi dairesine yatırılması gerekir (Md:92 ve 117/2).

5. GAYRİMENKUL SERMAYE İRATLARI :

Gayrimenkul sermaye iradının tarifi G.V.K. nun 70 inci Maddesinde yapılmış ve hangi mal ve hakların (telif hakları hariç), kimler tarafından kiraya verilmesinden elde edilen iratların gayrimenkul sermaye iradı sayılacağı aynı maddede açıklanmıştır. Maddenin son fıkrası hükmüne göre, vakıf gelirinden hizmet karşılığı olmaksızın alınan hisseler de gayrimenkul sermaye iradı sayılmaktadır.

Gayrimenkul sermaye iradında safî iradın nasıl hesaplanacağı 71'inci Maddede, gayrisafî hâsılatın ne olduğu ise 72 nci Maddede açıklanmış, 73 üncü Maddede emsal kira bedeli tarif edilerek, beyan edilecek kira bedelinin bundan düşük olamayacağı belirtilmiş ve hangi hallerde emsal bedelinin uygulanmayacağı hükme bağlanmıştır. Kanunun 74 üncü Maddesinde ise, safî iradın bulunması için gayrisafî hâsılatı indirilecek gerçek veya götürü giderlerin neler olduğu açıklanmıştır. Gayrimenkul sermaye iratlarına ilişkin konut istisnası, Kanunun 21 inci Maddesinde yer almaktadır.

5.1. Konut İstisnası :

G.V.K. nun 21 inci Maddesi hükmüne göre, binaların konut olarak kiraya verilmesinden bir takvim yılı içinde elde edilen hâsılatın, belli bir kısmı gelir vergisinden müstesnadır. Bu istisnanın seviyesi 2005 yılında 2.000 YTL olup, 2006 yılında 2.200 YTL. olarak uygulanacaktır.(2004/8295 ve 2005/9826 sayılı Bakanlar Kurulu Kararları)

Birden fazla kişinin ortak olduğu konuttan elde edilen kira gelirine, her ortağın payına düşen kısım üzerinden ayrı ayrı 2.000 YTL.'lık (2006 da 2.200 YTL lik)istisna uygulanır.

Birden fazla konuttan kira geliri elde edenler, istisnayı kira gelirleri toplamına bir defa uygulayabilirler.

İstisna hâddinin üstünde kira hâsılatı elde edilmesine rağmen bunun beyan edilmemesi veya eksik beyan edilmesi halinde istisnadan yararlanılamaz.

Ticarî, ziraî veya meslekî kazançlarını beyan etmek zorunda olanların, konut istisnasından yararlanmaları mümkün değildir.

5.2. Safî Gayrimenkul Sermaye İradının Tesbiti :

Gayrimenkul sermaye iratlarında safî irat, tahsil edilen gayrisafî kira hâsılatından 74'üncü Maddede sayılan giderler indirilmek suretiyle tesbit olunur (Md: 71).

5.2.1. Gayrisafî Kira Hâsılatı :

Kanunun 70'inci Maddesinde yazılı mal ve hakların kiraya verilmesinden bir takvim yılı içinde o yıla veya geçmiş yıllara ait olarak nakden veya aynen tahsil olunan kira bedellerinin toplamı, gayrisafî kira hâsılatını teşkil eder. Özel maliyet konusu kıymetlerin, kiracı tarafından kira süresinin hitamında rayiç bedellerinden düşük bedelle veya bedelsiz olarak kiraya verene devrinden doğan menfaatler de hâsılatı dahildir.

Kiraya verilen mal ve hakların kira bedelleri, emsal kira bedelinden düşük olamaz. (Md: 73)

Aşağıdaki hallerde emsal kira bedeli esası uygulanmaz (Md: 73/1-4) :

- * Boş kalan gayrimenkullerin muhafaza maksadıyla başkalarının ikâmetine bırakılması ;
- * Konutların, mal sahiplerinin usul, fûru ve kardeşlerinin ikâmetine tahsis edilmesi (Bunlardan herbirinin ikâmetine birden fazla konut tahsis edilmişse, bu konutların yalnız birisi hakkında ve kardeşler evli ise eşlerden sadece biri için emsal kira bedeli hesaplanmaz) ;
- * Mal sahibi ile akrabalarının aynı evde ikâmet etmesi ;
- * Kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılan kiralamalar ;

1999/1 Serî No.lu G.V.K. İç Genelgesine göre, elde edilen gerçek kira gelirinin kira sözleşmesi, ödemeye ilişkin banka dekontu veya havale makbuzu, vb. belgelerle veya kiracının ifadesi ile ispat veya tevsik edildiği durumlarda ayrıca emsal kira bedeli karşılaştırılması uygulaması yoluna gidilmemektedir. Sözü edilen ispat veya tevsik işlemine ise, ancak beyan edilen kira gelirinin gerçek durumu yansıtmadığına ilişkin karinelerin bulunması veya vergi incelemeleri sırasında yetkililerce talep edilmesi durumunda başvurulmaktadır.

Emsal kira bedeli, bina ve arazide, varsa bunların özel mercilerce veya mahkemelerce takdir ve tesbit edilmiş kirası; yoksa V.U.K. na göre belirlenen vergi değerinin %5'idir.

Diğer mal ve haklarda emsal kira bedeli, bunların maliyet bedelinin ve bu bedel bilinmiyorsa V.U.K. nun servetlerin değerlendirilmesi hakkındaki hükümlerine göre belli edilen değerlerinin %10'udur.

5.2.2. Gerçek Giderler :

İstisnaya isabet eden kısım hariç, kiraya veren tarafından kiraya verilen mal ve hak için yapılan her türlü idare, bakım, onarım, idame ve sigorta giderleri ile aynî vergi, resim, harçlar ve harcamalara iştirak payları, mukavelenameye, kanuna ve ilâma dayalı tazminatlar, varsa kiraya verilen mal ve haklar için ödenen kiralara ve faizler ile sahibi olduğu konutları kiraya verenlerin kira ile oturdukları sadece bir adet konutun kira bedeli (gider fazlası 88/III Madde uygulamasında gider fazlalığı sayılmaz) indirilecek başlıca gerçek giderlerdir. Para ve vergi cezaları, kira hâsılatından gider olarak indirilemez.

Gerçek gider usulünü tercih eden mükelleflerde, yukarıda sayılanlar dışında, sahip olduğu konutlardan birinden elde ettikleri kira bedelinden, iktisap bedelinin %5'i oranında bir indirimin, 5 yıl süre ile tenzili mümkündür. İndirim, giderlerin tenzilinden sonra kalan o konuta ait kira hâsılatına uygulanır ve artan bir kısım varsa bu tutar zarar mahsubunda nazara alınmaz (Md:74/4).

5.2.3. Götürü Gider :

Mükellefler, diledikleri takdirde 74'üncü maddede belirtilen gerçek giderlerine karşılık olmak üzere, hâsılatlarının (istisnaya isabet eden kısım hariç) %25'ini götürü gider olarak indirebilirler.

Bir mükellefin, tüm kira gelirleri için gerçek veya götürü gider usullerinden sadece birini tercih etmesi mümkündür. Gayrimenkullerden bir kısmı için gerçek ve diğerleri için götürü gider usulü uygulanamaz.

Götürü gider usulünü tercih edenler, iki yıl geçmedikçe bu usulden dönemezler (Md:74/III-Fıkra)

5.3. Gayrimenkul Sermaye İratlarında Stopaj :

G.V.K. nun 94'üncü maddesinde sayılan kişi ve kuruluşlar tarafından ödenen tüm kira bedelleri yani işyeri kiralara, aynı maddenin 5/a-c bentleri gereğince 2005 yılında ve izleyen yıllarda %22 gelir vergisi tevkifatına tâbidir. Stopaj yolu ile ödenen vergiler, yıllık beyan esasına göre vergiye tâbi olmayan mükellefler açısından, nihaî vergi halini alır.

5.4. Yıllık Beyan Esasında Vergileme :

Gayrimenkul sermaye iratları prensip olarak yıllık beyan esasında vergiye tâbidir (G.V.K. Md:85).

Ancak beyana tâbi yıllık gelirleri toplamı, 86'ncı maddenin 1'inci fıkrasının (a) bendinde zikredilen gerçek usulde vergilendirilmeyen ziraî kazançlar, Kanunun 75'inci maddesinin 15 numaralı bendinde yazılı menkul sermaye iratları ve kazanç ve iratların istisna hâdleri içinde kalan kısımları ile aynı fıkranın (b) bendinde zikredilen ücret ödemeleri hariç, yıllık beyan sınırını yani yıllık gelir vergisi tarifesinin ikinci gelir diliminde yer alan tutarı (2005'te 15.000 YTL ve 2006 da 16.000 YTL) aşmayan tam mükellefler, Türkiye'de vergi tevkifatına tâbi tutulmuş gayrimenkul ve menkul sermaye iratları için yıllık gelir vergisi beyannamesi vermezler ve başka gelirleri için beyanname vermeleri halinde bu iratları beyannamelerine dâhil etmezler.

Menkul sermaye iratları ile birlikte gayrimenkul sermaye iratlarını da kapsayan yıllık 750 YTL tutarında önemsiz bir başka istisna daha mevcut olup (Bu tutar 2004/8295 ve 2005/9826 sayılı kararnamelerle sırası ile 2005 için 800 YTL na ve 2006 yılı için de 875 YTL na yükseltilmiştir.) bundan aşağıda 6.8. numaralı bölümde söz edilecektir.

6. MENKUL SERMAYE İRATLARI :

Aynen gayrimenkul sermaye iratları gibi menkul sermaye iratları da esas itibariyle yıllık beyan esasında vergiye tâbi olmakla beraber bunun istisnaları mevcuttur. Aşağıda bu konuda özet bilgi verilmiştir :

6.1. Menkul Sermaye İratlarında İndirim Oranı Uygulaması :

Bilindiği üzere bazı menkul sermaye iratlarının safi tutarına, belli bir indirim oranı uygulanmakta ve böylece bulunacak kısım, bunların beyanı sırasında, indirim oranı uygulanmak suretiyle enflâsyondan arındırılmakta ve bunu takiben varsa indirim sonrası tutara istisna uygulanarak kalan tutar vergiye tâbi tutulmaktadır.

İndirim oranı, VUK'na göre o yıl için tespit edilmiş olan yeniden değerlendirme oranının, aynı dönemde Devlet tahvili ve Hazine bonosu ihalelerinde oluşan bileşik ortalama faiz oranına bölünmesi suretiyle, her yıl Maliye Bakanlığı'nca tespit edilmektedir. (GVK. Md.76)

2005 yılında uygulanacak indirim oranı, Maliye Bakanlığı tarafından bu esasa göre %53,7 olarak tesbit edilmiş bulunmaktadır. (Bakanlığın 20.12.2005 tarih ve 42 sayılı G.V. Sirküleri)

Buna göre, indirim sonrası kazancın, indirim öncesi kazançtan bunun %53,7 sinin tenzili veya çok daha basit şekilde indirim öncesi kazancın $\%(100-53,7)$ yani %46,3 oranı ile çarpımı suretiyle tesbit edilmesi mümkün bulunmaktadır.

Örneğin indirim öncesi kazanç tutarı 200.000 YTL ise indirim sonrası kazanç tutarı $(200.000 \times \%46,3=)$ 92.600 YTL olacaktır.

Türkiye'de gelir vergisi tevkifatına tâbi tutulmuş olduğu cihetle, Geçici 55'inci Madde hükmü uyarınca 2005 yılındaki tutarları ne olursa olsun zaten beyana tâbi olmayan mevduat faizleri (Md:75/7), faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kâr payları, kâr zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kâr payları, özel finans kurumlarınca kâr ve zarara katılma hesabı karşılığı ödenen paralar (Md:75/12), repo gelirleri (75/14) ve MKYF katılma belgelerine ait kâr payları (Md:75/1) bir tarafa bırakılacak olursa, aşağıda sıralanan menkul sermaye iratları, indirim oranı uygulaması kapsamındadır :

- Her nevi (Devlet, özel sektör vb.) tahvil ve Hazine bonosu faizleri ile TKİ,KOİ ve Öİ'nce çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan gelirler (Geç. Md: 59 gereğince, 2005 yılında 174.033 YTL lık kısmı vergiden müstesna olan Devlet tahvili ve Hazine bonosu faizleri dâhil) (75/5),
- Her nevi alacak faizleri (75/6),

- Her nevi yatırım ortaklıklarından (menkul kıymet, gayrimenkul, risk sermayesi yatırım ortaklıkları dâhil) sağlanan kâr payları (75/1),
- Gayrimenkul ve risk sermayesi yatırım fonlarından sağlanan kâr payları.
- TL. cinsinden açılmış off-shore hesaplardan elde edilen faizler

Dövize, altına veya TEFE, TÜFE gibi başka bir değere endeksli menkul kıymetler ile döviz cinsinden ihraç edilen menkul kıymetlerden elde edilen menkul sermaye iratlarının beyanında, bunlara indirim oranı uygulanması mümkün değildir.

G.V.K. nun 75 inci maddesinin 1,2 ve 3 numaralı fıkralarında yer alan kâr payları, 76'ncı maddeye göre zaten indirim oranına tâbi bulunmamaktadır.

Nihayet, ticarî işletmelere (yani bunların bilançolarına) dâhil kazanç ve iratlar için de indirim oranı uygulanması söz konusu değildir. (Dolayısıyla yukarıda sayılan gelir unsurları, ticarî işletmelerin ve kurumların kazançlarına dâhil edilerek indirim uygulanmaksızın beyan olunur ve bunların elde edilmesi esnasında yapılan GV stopajları gelir veya kurumlar vergisinden mahsup edilir.)

6.2. G.V.K. nun 75/15 inci Maddesinde Yazılı Bulunan Yıllık Beyana Tâbi Olmayan Menkul Sermaye İratları :

Bilindiği üzere G.V.K. nun 75'inci maddesine 4697 sayılı Kanunla eklenen 15'inci bend hükmü ile tüzel kişiliği haiz emekli sandıkları ve yardım sandıkları ile emeklilik ve sigorta şirketleri tarafından, çeşitli sebeplerle sigortadan ayrılanlara yapılan bazı ödemeler menkul sermaye iradı sayılmıştır.

G.V.K. nun 94/15'inci maddesine göre bu ödemeler vergi tevkifatına tâbi olup 2002/5000 Sayılı Kararname ile 30.12.2002 tarihinden itibaren stopaj oranı, bunlardan (a) bendi kapsamına girenler için %15, (b) bendi kapsamına girenler için %10 ve (c) bendi kapsamına girenler için ise %5 olarak tesbit edilmiş bulunmaktadır.

G.V.K. nun 4842 Sayılı Kanunla değişik 86/1-a maddesi hükmü ile 2003 ve izleyen yıllarda ve dolayısıyla da 2005 yılında, söz konusu menkul sermaye iratları için yıllık beyanname verilmemesi ve diğer gelirler dolayısıyla verilen yıllık beyannamelere bunların dâhil edilmemesi öngörülmüştür.

6.3. Geçici 55'inci Madde Hükmüne Göre 2005 Yılında Beyana Dâhil Edilmeyecek Menkul Sermaye İratları(5) :

G.V.K. nun Geçici 55'inci maddesinin sırasıyla 4782 ve 5035 sayılı Kanunlarla değiştirilerek, önce 2003, sonra 2004 yılı sonuna ve en son olarak da 5281 sayılı Kanunla 2005 yılı sonuna kadar uzatılan hükmüne göre, stopaj yoluyla vergilenmiş olan (%0 oranında stopaja tâbi olanlar dâhil) 2005 yılında elde edilen aşağıdaki menkul sermaye iratları için yıllık beyanname verilmez ve diğer gelir unsurları için verilecek beyannamelere bunlar dâhil edilmez :

- TL ve döviz cinsinden mevduat faizleri (Md:75/7).
(Borsa para piyasasında değerlendirilen paralardan elde edilen faizler dâhil)
- Faizsiz kredi verenlere ödenen kâr payları ve kâr-zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kâr payları ile özel finans kurumlarınca kâr ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kâr payları (Md:75/12).
- Repo kazançları (Md:75/14).
- Menkul kıymet yatırım fonlarının katılma belgelerine ödenen kâr payları (Md:75/1).

(5) G.V.K. nun geçici 55 inci maddesinin yürürlükten kalktığı 2006 yılında bankalar ve aracı kurumlar marifetiyle elde edilen bütün bu dört grup menkul sermaye iradı G.V.K. Geç. Md:67/4'e göre %15 stopaja tâbi tutulacak ve münferit veya yıllık beyan esasında vergiye tâbi olmayacaktır(67/7). (Bankalar arası mevduat ile aracı kurumların borsa para piyasalarında değerlendirdikleri kendilerine ait paralara yürütülen faizler hariç).

6.4. Stopaja Tâbi Olmamaları Sebebiyle Yıllık Beyan Esasında Vergiye Tâbi Bulunan Menkul Sermaye İratları :

Stopaj yolu ile vergilenmemiş olan menkul sermaye iratları, mutlak olarak yıllık beyan esasında vergiye tâbidir. Bunların tipik örneği G.V.K. nun 94'üncü maddesine göre stopaja tâbi bulunmayan **özel alacak faizleridir** (Md:75/6).

Diğer taraftan, **yabancı ülkelerde (off-shore dahil) elde edilen menkul sermaye iratlarının** da, bunlar yurt dışında beyan veya stopaj yoluyla vergilendirilmiş olsunlar veya olmasınlar, Türk G.V. stopajına tâbi tutulmamış bulunmaları sebebiyle, tam mükellefler tarafından, aynen yurt dışından elde edilen diğer bütün gelir unsurları gibi, mutlak olarak beyan edilmesi zorunluluğu vardır.

G.V.K. nun 76'ncı maddesi hükmüne göre, indirim oranı uygulanması gereken stopaja tâbi tutulmamış olan TL. cinsinden menkul sermaye iratlarının, indirim oranının tenzilinden sonra kalan tutarları üzerinden yıllık beyana dâhil edilmesi gerektiği unutulmamalıdır.

2005 yılına ilişkin indirim oranı %53,7 dir (Bakanlığın 42 Numaralı G.V. Sirküleri). Buna göre indirim sonrası menkul sermaye iradı tutarlarını basit şekilde hesaplamak için indirim öncesi tutarları ($100 - 53,7 = 46,3$) oranı ile çarpmak gerekmektedir.

6.5. Geçici 59 uncu Madde Hükmüne Göre Belli Bir Miktarı (2005'te 174.033,88 YTL) Vergiden Müstesna Olan Devlet Tahvili ve Hazine Bonolarından Elde Edilen Faiz Gelirleri ve Değer Artışı Kazançları :

- * G.V.K. na, 24.10.2001 yılında yürürlüğe giren 4710 Sayılı Kanunla eklenen geçici 59'uncu madde hükmüne göre 26.07.2001 – 31.12.2002 tarihleri arasında ihraç edilen Devlet tahvilleri ve Hazine bonolarının faiz gelirleri ile bunların elden çıkarılmasından sağlanan değer artışı kazançları toplamının belli bir miktarı 31.12.2004 tarihine kadar vergiden müstesna bulunmaktaydı. Bilâhare çıkarılan 4783, 5035 ve 5281 sayılı Kanunlarla, bu istisna sırası ile önce 31.12.2003, sonra 31.12.2004 ve son olarak 31.12.2005 tarihine kadar ihraç edilen Devlet tahvilleri ile Hazine bonolarına teşmil edilmiş ve istisnanın uygulama süresi de aynı Kanunlarla sırası ile önce 2005, sonra 2006 ve son olarak 2007 yılı sonuna kadar uzatılmıştır. Son duruma göre, istisnanın 26.07.2001-31.12.2005 tarihleri arasında ihraç edilen Devlet tahvilleri ile Hazine bonolarına 31.12.2007 tarihine kadar uygulanması söz konusudur.
- * **İstisna tutarı** 2001 yılı için 50 milyar TL. olarak tesbit edilmiş ve izleyen yıllarda bu tutarın her yıl yeniden değerlendirilme oranında yükseltilmek suretiyle uygulanması öngörülmüştür. Böyle olduğu içindir ki bu istisna 2005 yılında 174.033,88 YTL. na yükseltilmiş olup, 2006 yılında da 191.089,20 YTL olarak uygulanacaktır.
- * Bu istisna, sadece Devlet tahvili ve Hazine bonusu faizlerine değil, faizlerle birlikte, varsa aynı yıl içinde bunların satışından sağlanan kazançlar toplamına uygulanacaktır. Mükellefler, faizlerle değer artışı kazançları toplamının istisna sınırını aşması halinde, istisnanın bunlardan hangisine uygulanacağını serbestçe kararlaştırabileceklerdir.
- * TL. cinsinden elde edilen faiz gelirleri ile değer artış kazançlarında istisna, bu gelirlerin brüt tutarlarına değil, faiz gelirleri için bu faiz gelirlerine indirim oranı (2005 için % 53,7) uygulanmak suretiyle hesaplanacak olan tutarlarına (Md:76) ve değer artışı kazançlarının ise bu tahvil ve bonoların iktisap bedellerinin aylık TEFE oranları esas alınarak arttırılmak suretiyle hesaplanacak tutarlarına uygulanır (Mükerrer Md:81).

- * Bilindiği üzere, önceki yıllarda (G.V.K. nun geçici Md:56/F 8'inci fıkra) değer artışı kazançlarının, mükelleflerin tercihine göre indirim oranı ve aylık TEFE oranları esas alınmak suretiyle tesbit edilecek tutarlarının istisna uygulamasına esas alınması mümkün bulunmaktaydı. 4783 Sayılı Kanunla, bu geçici maddenin yerini almak üzere düzenlenerek, 01.01.2003 tarihinden geçerli olmak üzere yürürlüğe giren mükerrer 81'inci maddenin son fıkrası ile bu uygulamaya son verilerek, değer artışı kazançlarının sadece iktisap bedeline aylık TEFE oranları uygulanmak suretiyle enflasyondan arındırılması öngörülmüştür.
- * Geçici 59 uncu maddenin 01.01.2003 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere 4783 Sayılı Kanunla değiştirilen son cümlesi hükmüne göre bu istisnadan yararlananlar, mükerrer 80 inci ve geçici 56'ncı (halen bu maddenin yerini 82'nci madde almıştır) maddedeki istisnalardan ayrıca yararlanamazlar.

Bu sebeptendir ki, geçici 59 uncu maddedeki istisnanın uygulanacağı gelirin faiz veya değer artışı kazancı olmasının, geçmişte olduğu gibi önemi bulunmamaktadır.

Bilindiği üzere 2002 ve önceki yıllarda, istisna sonrasında kalan faiz geliri, belli haddi aşmadığı takdirde beyana tâbi olmadığı halde (Md:86/1-c), kalan değer artışı kazancı herhangi bir istisnadan yararlanmamakta ve böyle olduğu içindir ki, geçici 59 uncu maddedeki istisnanın faiz gelirlerine uygulanması, mükellef lehine bir davranış teşkil etmekteydi. 4783 sayılı Kanun, bu farkı ortadan kaldırmıştır.

- * G.V.K. nun 76 ncı maddesinin ikinci fıkrası hükmüne göre dövize, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymetlerle, döviz cinsinden ihraç edilen menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirlerine indirim oranı uygulanması mümkün değildir.(6)

Hernekadar, iktisap bedelinin TEFE'deki aylık artış oranında arttırılmak suretiyle enflasyondan arındırılmasından söz eden mükerrer 81'inci maddede açık bir hüküm yer almamakta ise de, döviz cinsinden değer artışı kazançlarının da, enflasyondan etkilenmemeleri sebebiyle, TEFE uygulamasından yararlanamayacaklarını kabul etmek zarûreti vardır. (Bakanlık aksi görüşte olup, bu konuda 2004/190 no.lu Sirkülerimizde, geniş açıklama mevcuttur.)

6.6. Vergiye Tâbi Gelir Toplamının Belli Bir Seviyeyi (2005'te 15.000 YTL) Aşmaması Halinde Beyan Edilmeyecek Olan Menkul Sermaye İratları:

Bilindiği üzere G.V.K. nun 86/1-c maddesi hükmüne göre, tevkif yolu ile vergilendirilmiş tüm menkul sermaye iratlarının, yıllık GV tarifesinin birinci ve ikinci gelir dilimleri toplamının yarısını aşmayan kısmı, yıllık beyan esasında vergiye tâbi bulunmamaktaydı.

En son 2002 yılında uygulanan bu hüküm, 2003 yılı gelirlerine de uygulanmak üzere, 4842 sayılı Kanunla değiştirilmiştir. Yeni hükme göre, vergiye tâbi gelir toplamının 103'üncü maddede yazılı

(6) Her çeşit tahviller ve Hazine bonoları ile TKİ ve Ö.İ. tarafından ihraç edilen menkul kıymetlerin, bankalar ve aracı kurumlar aracılığı ile tahsil edilen faiz ve gelirleri, 2006 yılında, G.V.K. nun geçici 67/2 inci maddesine göre %15 tevkifata tâbidir. (01.01.2006 dan önce ihraç edilmiş olanlar hariç) Alış bedeli tevsik edilmeksizin bankalara ve aracı kurumlara teslim edilen bu tür kıymetlerde; ödeme bunlar aracılığı ile yapılırsa dahi tevkifat ödemeyi yapanlarca yapılır. Bunlar ayrıca G.V.K. nun 94 üncü ve K.V.K. nun 24 üncü maddesine göre tevkifata tâbi değildir. Bunlar münferit ve yıllık beyana da tâbi değildir.(67/7)

Bu tür kıymetlerden 01.01.2006 dan önce ihraç ve iktisap edilenlerin dönemsel getirileri, 67 inci maddeye göre tevkifata tâbi değildir. Bunlardan 94/7 inci maddeye göre Devlet kağıtlarında %0 ve diğerlerinde %10 stopaj yapılır. Bunlar, 67/10 maddeye göre yukarıda açıklanan 2005 yılına ait esaslar dahilinde (istisna tutarı 191.089,20 ve beyan sınırı muhtemelen 16.000 YTL olarak) beyan esasına göre vergiye tâbidir.

yıllık G.V. tarifesinin ikinci gelir diliminde yer alan tutarı (2005'te 15.000 YTL.) aşmaması halinde, tevkifata tâbi tutulmuş olan menkul ve gayrimenkul sermaye iratları için yıllık beyanname verilmeyecek ve bunlar diğer gelirler için verilen beyannamelere dâhil edilmeyecektir.

Bu hükmün uygulanması sırasında, aşağıdaki hususların gözönünde bulundurulması gerekmektedir:

- * Tevkifat oranı sıfır olarak belirlenen kazançlar vergi tevkifatına tâbi tutulmuş sayılacaktır.
- * Yukarıda (6.3) numaralı bölümde sayılan geçici 55'inci madde kapsamına giren menkul sermaye iratları, yani mevduat faizleri (Md:75/7), faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kâr payları, kâr-zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kâr payları, özel finans kurumlarınca kâr-zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kâr payları (75/12) ve repo kazançları (Md:75/14) ile menkul kıymet yatırım fonlarının katılma belgelerine ödenen kâr payları (Md:75/1) o bölümde açıklandığı üzere esas itibarıyla 86/1-c maddesi kapsamına girmekle beraber, geçici 55'inci madde hükmüne göre 2005 yılında mutlak olarak (herhangi bir üst sınır söz konusu olmaksızın) beyana tâbi olmadıkları için, bunlar açısından 86/1-c maddesinde zikredilen yıllık beyan sınırına ilişkin hüküm, 2001 yılından itibaren olduğu gibi 2005 yılında da önemli değildir.

Bu sebeptendir ki 2005 yılında 15.000 YTL.'lık yıllık beyan sınırının tayinine esas teşkil eden vergiye tâbi gelirler toplamının hesaplanması sırasında, 86/1'inci maddenin (a) ve (b) bendinde yazılı gelirler yanında 2005 yılında beyana tâbi olmayan bu menkul sermaye iratlarının da hesaba dâhil edilmemesi gerekir.

Buna göre, yıllık beyan sınırına, vergiye tâbi diğer gelirlerle ilâveten sadece aşağıda sayılan menkul sermaye iratlarının dâhil edilmesi ve beyan sınırının aşılması halinde sadece bunların beyanı söz konusudur.

- Her nevi tahvil ve Hazine bonusu faizleri ile Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan gelirler.
- Tam mükellef kurumlardan elde edilen kâr payları.
- * Hesaplamaya, tüm gelirlerin indirim, TEFE ve istisna uygulandıktan ve giderler indirildikten sonra kalan yani, beyan edilecek olan safi tutarının esas alınması ve beyan sınırının aşılması halinde sadece bu kısımlarının değil, tamamının beyan edilmesi gerekir.

Buna göre geliri sadece menkul sermaye iratlarından ibaret olan kişilerde, indirim ve istisna sonrası menkul sermaye iradı toplam tutarı 15.000 YTL.'lık sınırı aşmıyorsa, yıllık beyanname verilmeyecek, yok eğer aşılıyorsa o zaman yıllık beyanname verilerek bunlar beyannameye dâhil edilecektir.

Aynı şahsın menkul sermaye iradı yanında gayrimenkul sermaye iradının da bulunması halinde, bunların toplamının 15.000 YTL.'nı aşıp aşmadığına bakılacak ve şayet toplam 15.000 YTL.'nı aşmıyorsa beyanname verilmeyip, aşılıyorsa beyanname vermek yoluna gidilecektir:

Başka gelirler de mevcut ise 86'ncı maddenin 1'inci fıkrasının (a) ve (şayet birinciden sonraki işverenlerden alınan ücretlerin toplamı 15.000 YTL.'nı aşmıyorsa) (b) bendinde yazılı gelirlerin dışında kalan beyana tâbi gelirlerin tamamının (menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile birlikte), 15.000 YTL.'lık beyan sınırını aşıp aşmadığına bakılarak, tevkif yolu ile vergilendirilmiş menkul ve gayrimenkul sermaye iratlarının beyana tâbi olup olmadığı, buna göre belirlenecektir.

6.7. G.V.K. Md:86/1-c tatbikatına ilişkin Örnekler :

Aşağıdaki örneklerde, indirim ve istisna sonrası safi tutarları belirtilen gelir unsurlarını elde eden mükelleflerin, G.V.K.'nın 86/1-c maddesi hükmü karşısındaki durumlarının ne olduğu belirlenmiş ve açıklanmıştır . (Tabloda yer alan rakamlar üç sıfır ilâvesi ile YTL olarak nazara alınacaklardır) :

ÖRNEKLER

ALTERNATİFLER	I	II	III	IV	V	VI	VII
1 G.V.K. Md:86/1-a'da Yazılı Gelirler	: -	-	-	-	-	-	-
2 Tek İşverenden Alınan Safi Ücret Tutarı	: -	-	-	-	240	240	240
ve İkinci İşverenden Alınan Safi Ücret Tutarı (86/b)	: -	-	-	-	12	14	20
3 Safî, Ticarî, Ziraî ve/veya Meslekî Kazanç Toplamı	: -	-	-	-	5	5	2
4.1. İndirim ve İstisna Sonrası Stopajsız Safi M.S.İ.	: -	-	2	2	-	2	-
4.2. İndirim ve İstisna Sonrası Stopajlı Safi M.S.İ.	: -	-	3	7	-	1	-
5.1. İstisna (2.000 YTL) Sonrası Stopajsız Safi G.M.S.İ.	: 8	9	4	4	5	3	2
5.2. Stopajlı Safi G.M.S.İ.	: 4	8	2	5	2	2	4
6 Yıllık Vergiye Tabi Gelir Toplamı	: 12	17	11	18	264	267	268
7 Yıllık Beyan Sınırına Dâhil Gelirler Toplamı	: 12	17	11	18	12	13	268
8 Beyan Edilmeyecek Gelirler Toplamı (4.2.+ 5.2.)	4	0	5	0	2	3	0
9 Beyan Edilecek Gelirler Toplamı (1-8)	: 8	17	6	18	10	10	268

Yukarıdaki tablonun incelenmesinden anlaşılacağı üzere, I, III, V ve VI numaralı alternatiflerde, G.V.K. Md:86/1-a ve b de belirtilenler hariç vergiye tâbi gelir toplamı, yıllık beyan sınırı olan 15.000 YTL'ni aşmadığı cihetle, stopaja tâbi tutulmuş gayrimenkul (ve menkul) sermaye iratları beyan dışında kalacak, diğer alternatiflerde (**II, IV, VII**) ise vergiye tâbi gelir toplamı, yıllık beyan sınırını aştığı cihetle, bunlar yıllık beyana dâhil edilecektir.

**6.8. Yıllık Tutarı Belli Bir Miktarı (2005'te 800,00 YTL.)
Aşmadıkça Beyan Edilmeyecek Menkul Sermaye İratları :**

G.V.K.nun 2003 yılı gelirlerine de uygulanmak üzere 24.4.2003 tarihinde yürürlüğe giren 86/1-d maddesinde, bir takvim yılı içinde elde edilen ve toplamı 600 milyon TL.ni aşmayan tevkifata ve istisna uygulamasına konu olmayan menkul ve gayrimenkul sermaye iratlarının yıllık beyana tâbi olmadığı hükme bağlanmıştır. Bu istisna tutarı, 2005 yılı itibarıyla 2004/8295 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile, 800 YTL na ve 2006 yılı için de 2005/9826 sayılı Kararla 875 YTL. na yükseltilmiş bulunmaktadır.

Stopaj yolu ile vergilendirilmiş olmayan gelirlerin beyan esasında vergiye tâbi olduğu yolundaki prensibe ters düşen bu önemsiz hükmün kapsamına, aşağıdaki menkul sermaye iratları girmektedir:

- Kıyı bankacılığından (off-shore bankacılık) elde edilen faiz gelirleri
- Hisse senetleri ve tahvillerin vâdesi gelmemiş kuponlarının satışından elde edilen bedeller
- İştirak hisselerinin sahibi adına henüz tahakkuk etmemiş kâr paylarının devir ve temlik karşılığında alınan para ve ayınlar
- Her çeşit senetlerin iskonto edilmesi karşılığında alınan iskonto bedelleri
- Her nevî alacak faizleri
- Yurt dışından elde edilen diğer menkul sermaye iratları

6.9. Menkul Sermaye İratlarında Safi İrat Tutarının Tesbiti ve Beyan Edilmesi :

Menkul sermaye iratlarında safi iradın bulunması için gayrisafi irattan indirilecek ve indirilemeyecek giderler G.V.K.'nın 78 inci maddesinde sayılmış olup, şunlardır :

- Menkul kıymetlerin muhafazası için yapılan giderler. Bunlar hisse senedi ve tahvil gibi menkul kıymetlerin depo edilmesi, muhafazası ve sigorta ettirilmesi için, bankalar ve benzeri kuruluşlarla sigorta şirketlerine ödenen ücretlerdir.
- Temettülerle faizlerin tahsili için bankalara veya benzeri müesseselere ödenen ücretler (Kanunda şirket toplantılarına bizzat veya bilvekalé iştirak gibi sermayenin idaresi için yapılan giderlerin irattan indirilemeyeceği açıkça belirtilmiştir.)
- Menkul kıymetler ve bunların iratları için ödenen her türlü vergi ve harçlar.

Bunlar dışında kalan giderlerin ve örneğin menkul kıymetlerin iktisabı için borçlanılan paralara ilişkin faizlerin, gayrisafi menkul sermaye iradından indirilmesi mümkün değildir.

Şu hale göre, menkul sermaye iratlarına, şayet bunlar indirim oranı kapsamına giriyorlarsa, önce indirim oranının uygulanması ve bu orana tekabül eden miktar menkul sermaye iradı sayılmayıp, sadece kalan miktara menkul sermaye iradı (gelir unsuru) olarak itibar edileceği cihetle, indirim sonrasında kalan tutardan, varsa istisna ve daha sonra 78 inci maddede yazılı giderler indirilmek suretiyle, vergiye matrah olacak safi irat tutarının hesaplanması gerekmektedir.

Gelir vergisinde, vergiden müstesna kısma isabet eden giderlerin gelirden indirilmemesi kural olmakla beraber menkul sermaye iratlarında gider sayılan harcamaların çok önemsiz olması sebebiyle bunlarda örneğin gayrimenkullerde olduğu gibi bu yolda bir hükme yer verilmediği anlaşılmaktadır. Bu sebeple, gerek indirim oranı ve gerek istisna uygulamasına gayrisafi irat tutarlarının esas alınması gerekmektedir. Bizim görüşümüz, mevcut müphem hükümlerin bu şekilde yorumlanması ve uygulanması gerektiği yönündedir.

Yukarıdaki açıklamalara göre, menkul sermaye iratlarında, varsa önce indirim oranının uygulanması, sonra kalandan istisna tutarının tenzil edilmesi, geriye kalan miktardan 78 inci maddede yazılı giderler indirilmek suretiyle safi irat tutarının hesaplanması ve beyana tabi ise bu tutarın yıllık beyannameye dâhil edilmek suretiyle vergilendirilmesi gerekir.

Stopaj yoluyla vergilenmiş olan menkul sermaye iratlarının, beyana tâbi olup olmadığını belirlerken, 86 inci maddenin (a) ve (b) bentlerinde yazılı bulunanlar dışında kalan vergiye tabi gelirlerin safi tutarları toplamının 2005 yılında 15.000 YTL. olan yıllık beyan sınırını aşıp aşmadığını saptamak ve aşmıyorsa, bunları beyan esasında vergiye tabi tutmamak gerekir.

7. KÂR PAYLARI :

7.1. Beyana Tâbi Olmayan Kâr Payları :

- * G.V.K. nun Geçici 62'nci maddesi gereğince, Kurumlar vergisi mükelleflerinin 31.12.1998 ve daha önceki tarihlerde sona eren hesap dönemlerinde elde ettikleri kazançlarının dağıtılması sonucunda, gerçek kişi ortaklar tarafından elde edilen kâr payları vergiden istisna edilmiş olup, beyana tâbi değildir. (Geçici Md:62/2).
- * Kurumların, kârlarını sermayelerine eklemek suretiyle dolaylı olarak gerçekleştirdikleri kâr dağıtım işlemleri sonucunda, gerçek kişi ortaklar tarafından elde edilen kâr payları (bedelsiz hisseler) hangi döneme ait olursa olsun ve hangi yıl dağıtılsa dağıtılsın kâr dağıtımı sayılmaz ve vergiye tabi tutulmaz (Md:94/6-b).
- * Geçici 62/3 maddede yazılı olanlar dâhil, kurumlardan elde edilen kâr paylarının yarısı vergiden müstesna olup beyan edilemez. (Vergiden müstesna olan bu tutara dâhil tüm kâr payları tevkifata tâbi olup, tevkif edilen verginin tamamı, yıllık beyanname verilen hallerde, beyanname üzerinden hesaplanan vergiden mahsup edilir) (Md:22/2).

7.2. Kâr Paylarında Safi İradın Tesbiti :

Kâr paylarında safi iradın tesbiti açısından, yukarıda 6.9. numaralı bölümde açıklanan esaslara aykırı düşen bir husus yoktur.

Sadece, yukarıda da yer yer değinildiği üzere, 2005 yılı sonuna kadar elde edilen yatırım fonları katılma belgelerine ödenen kâr payları için yıllık beyanname verilmeyeceği hususu ile (Geçici Md:55), sadece menkul kıymetler yatırım fon ve ortaklıkları, risk sermayesi yatırım fon ve ortaklıkları ile gayrimenkul yatırım fonları ve ortaklıklarından sağlanan kâr paylarına indirim oranı uygulanıp diğer kâr paylarına uygulanamayacağı, (Md:76) ve nihayet kurumlar vergisi mükelleflerinin 31.12.1998 ve daha önceki tarihlerde elde ettikleri kazançlardan dağıttıkları kâr paylarının tamamının (geç.md:62) ve diğer kâr paylarının ise yarısının (Md:22/2) vergiden müstesna olduğu hususlarının nazara alınması gerekmektedir.

7.3. Kâr Paylarının Beyan Esasında Vergilenmesi:

- Tam mükellefiyete tâbi kurumlardan elde edilen kâr paylarının, vergiden müstesna olan yarısının tenzilinden sonra kalan diğer yarısı beyannameye dâhil edilir ve bu kısım üzerinden hesaplanan vergiden, kâr payı üzerinden tevkif yolu ile ödenen tüm vergi mahsup edildikten sonra kalan tutar ödenir. (Md:22/2)
- Kurumların 01.01.1999'dan 31.12.2002 tarihine kadar olan dönemlerde elde ettikleri kurumlar vergisinden müstesna kazançları ile geçici 61 inci madde kapsamında dağıtılsın dağıtılmasın %19,8 oranında tevkifata tabi tuttukları kazançlarından vergi tevkifatı yapmaksızın dağıttıkları kâr paylarında, bunların net tutarına, elde edilen net kâr payının 1/9'u eklenmek suretiyle bulunan tutar yıllık beyannameye intikal ettirilir ve beyannameye intikal ettirilen tutarın 1/5'i beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilir. (Geçici md:62/3)

7.4. G.V.K. Md:86/1-c Hükümünün Uygulanmasına İlişkin Bir Örnek :

Yukarıda 6.7. numaralı bölümde, gayrimenkul sermaye iratları vesilesiyle, G.V.K.'nın 86/1-c maddesi hükmünün tatbikatına ilişkin örnekler verilmişti. Aşağıda menkul sermaye iratları dolayısıyla düzenlenen ikinci bir (açıklamalı) örneğe yer verilmiştir :

Gelirin Cinsi	I Stopaj Sonrası Net Gelir (YTL)	II G.V. Stopaj Oranı	III G.V. Stopaj Tutarı (YTL)	IV=(I+III) Stopaj Dâhil Brüt Gelir (YTL)	V=(IVx%46,3) İndirim Sonrası Gelir Tutarı (YTL)
1. Özel Sektör Tahvil Faizi :	4.500	% 10	500	5.000	2.315,00
2. Hazine Bonosu Faizi (26.07.2001 öncesi ihraçlı) :	3.800	% 0	0	3.800	1.759,40
3.1. Hazine Bonosu Faizi (26.07.2001 sonrası ihraçlı) :	380.000	% 0	0	380.000	175.940,00
3.2. İstisna Tutarı :	-	-	-	-	174.033,88
3. Kalan Tutar (3.1-3.2) :	-	-	-	-	1.906,12
4.1. Kâr Payı :	1.800,00	%10	200,00	2.000,00	2.000,00
4.2. İstisna Tutarı :	-	-	-	-	1.000,00
4. Kalan Tutar (4.1. - 4.2) :	-	-	-	-	1.000,00
5. TOPLAM MSİ (1+2+3+4) :	390.100,00	-	700,00	390.800,00	6.980,52
6. Serbest Meslek Kazancı :	2.000,00	%22	564,10	2.564,10	2.564,10
7. TOPLAM GELİR (5+6) :	-	-	-	-	9.544,62
8. Beyan Edilecek S.M.K.(6) :	-	-	-	-	2.564,10
9. Beyan Edilmeyecek M.S.İ. (7-8=5) :	-	-	-	-	6.980,52

Yukarıdaki tablodan anlaşılacağı üzere, menkul sermaye iratlarının %53,7 indirim oranı sonrasındaki tutarlarından 26.07.2001 den sonra ihraç edilen hazine bonosu faizlerine ilişkin 174.033,88 YTL lık istisna ile kâr paylarına ilişkin %50 lik 1.000 YTL tutarındaki istisnanın tenzilinden sonra kalan vergiye tabî tutar 6.980,52 YTL ve vergiye tâbi S.M.K. tutarı da 2.564,10 YTL olup bunların toplamını teşkil eden 9.544,62 YTL lık tutar 2005 yılı beyan sınırı olan 15.000 YTL nın altındadır.

Böyle olduğu içindir ki, örneğimizde tamamı %0 veya daha yüksek oranda stopaja tâbi tutulmuş bulunan toplam 6.980,52 YTL lık menkul sermaye iradı beyana tâbi değildir. Sadece kalan 2.564,10 YTL tutarındaki serbest meslek kazancının beyan edilmesi gerekecektir.

8. DİĞER KAZANÇ VE İRATLAR :

Bilindiği gibi, G.V.K. nun gelirin tanımını düzenleyen 1 ve 2'nci maddeleri ile gelire giren sair kazanç ve iratları düzenleyen 80,81 ve 82'nci maddeleri 4369 Sayılı Kanunla 01.01.1999 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere değiştirilmiş, ancak daha sonra çıkarılan 4444 sayılı Kanunla G.V.K. na eklenen geçici 56'ncı madde ile bu değişikliklerin uygulanması ertelenerek

1999 ilâ 2002 yıllarında eski hükümlerin uygulanmasına devam edilmesi öngörülmüş bulunmaktaydı.

Bu hükümler 2002 yılı sonuna kadar uygulandıktan sonra, süresi dolduğu için kendiliğinden yürürlükten kalkmış ve 09.01.2003 tarihinde yürürlüğe giren 4783 Sayılı Kanunla diğer kazanç ve iratlara, 01.01.2003 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yeniden düzenlenen 80'nci madde ile onu izleyen maddelerde yer verilmiştir.

Bu hükümlere göre, diğer kazanç ve iratlar, biri değer artışı kazançları ve diğeri de arızî kazançlar olmak üzere iki ana gruba ayrılmış bulunmaktadır.

Aşağıda, bu gelir unsurunun istisnalarına, matrahına ve beyanına ilişkin esasların, özet halinde açıklanmasına çalışılacaktır.

8.1. Diğer Kazanç ve İratlarla Bazı Arızî Kazançlara Ayrı Ayrı Uygulanan İstisnalar :

4783 sayılı Kanunla 2003 yılından itibaren geçerli olmak üzere yeniden düzenlenen mükerrer 80'inci madde ile, tüm değer artışı kazançları toplamının ve 82'nci maddedeki bazı arızî kazançlar toplamının 10 milyar liralık kısmı gelir vergisinden istisna edilmiştir.

Bilindiği üzere, bu gelir unsurlarına 2002 yılı ile daha önceki yıllarda bu istisna, GVK nun geçici 56 ncı maddesinin (D) ve (G) bölümünde yer alan hükümlere istinaden 3,5 milyar TL. olarak uygulanmış bulunmaktaydı.

Bu istisnanın tutarı, 2004/8295 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile, 2005 yılı için 13.000 YTL olarak tespit edilmiş olup, 2006 yılında da 14.000 YTL olarak uygulanacaktır. (2005/9826 sayılı karar)

2005 yılı için geçerli miktarı 13.000 YTL. olan bu istisnalar biri mükerrer 80 inci maddede diğeri de 82 nci maddede olmak üzere iki ayrı istisnadır.

8.2. Değer Artışı Kazançlarında İktisap Bedelinin TEFE'deki Aylık Artış Oranında Arttırılması :

G.V.K. na 4444 sayılı Kanunla eklenip 2002 yılı sonunda kendiliğinden yürürlükten kalkan geçici 56'ncı maddenin (F) bölümünde, mal ve hakların ve bu meyanda gayrimenkullerle menkul kıymetlerin elden çıkarılmasından doğan değer artışı kazançlarının, bunların elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere DİE tarafından belirlenen toptan eşya fiyat endeksindeki artış oranında artırılarak tesbit edileceği belirtildikten sonra menkul kıymetlerin elden çıkarılmasından doğan kazançların, endeksleme yapılacak yerde indirim oranı uygulanmak suretiyle de tesbit edilebileceği hükme bağlanmış bulunmaktaydı.

4783 sayılı Kanunla yeniden düzenlenerek 01.01.2003 tarihinden itibaren geçici 56/F maddenin yerini alan mükerrer 81'inci madde ile bu ikili alternatif terkedilmiş ve maddenin son fıkrası ile tüm değer artışı kazançlarının, sadece bunların iktisap bedelleri, elden çıkarıldıkları ay hariç olmak üzere TEFE'deki aylık artış oranında arttırılmak suretiyle hesaplanacağı hükme bağlanmıştır. Yani 2003 yılından itibaren ve dolayısıyla de 2005 yılında değer artış kazançlarında indirim oranı uygulanması mümkün değildir.

Buna göre, GVK'nun mükerrer 80'inci maddesinde yazılı tüm mal ve hakların maliyet (iktisap) bedelleri, bunların elden çıkarıldıkları ay hariç olmak üzere DİE'nin belirlediği TEFE artış oranında artırılacak ve safî kazanç, böylece hesaplanan endekslenmiş maliyet bedeli esas alınmak ve istisna uygulanmak suretiyle hesaplanacaktır. Bu esas dâhilinde revize maliyet bedelinin, uzun hesaplamalar yapılacak yerde, iktisap maliyetinin satıştan önceki ayın endeksi ile iktisap ayından önceki ayın endeksi arasındaki oranla çarpılması suretiyle hesaplanması mümkündür.

232 serî no.lu GV Genel Tebliği'nde bu konu ilgili açıklamalar yer almaktadır.

Mükerrer 81 inci maddeye 5281 sayılı Kanun'un 28 inci maddesi ile 01.01.2006 tarihi itibarıyla eklenen cümle hükmüne göre 2006 yılından itibaren, endekslenmenin yapılabilmesi için artış oranının %10 veya üzerinde olması gerekecektir.

Aşağıda endeksleme ile ilgili bir örneğe yer verilmiştir :

		Arsa Alım – Satımı (YTL)
1. İktisap Ayı	:	08.11.2000
2. Elden Çıkarma Ayı	:	15.05.2005
3. İktisap Öncesi Ay Endeksi	:	2.516,70
4. Elden Çıkarma Öncesi Ay Endeksi	:	8.675,43
5. İktisap Maliyeti	:	500.000,00
6. Revize İktisap Maliyeti (5x4:3)	:	1.723.572,53
7. Elden Çıkarma Bedeli	:	1.800.000,00
8. Safi Kazanç (7-6)	:	+ 76.427,47
9. Beyana Tâbi Olmayan Tutar	:	- 13.000,00
10. Beyan Edilecek Matrah (8-9)	:	+ 63.427,47

8.3. Değer Artışı Kazançları :

G.V.K. nun mükerrer 80'inci maddesinde 6 bent halinde sayılan mal ve hakların elden çıkarılmasından doğan kazançlar, değer artışı kazancıdır.

Maddede, aşağıdaki mal ve hakların elden çıkarılmasından doğan kazançların değer artışı kazancı sayılacağı açıklanmıştır :

- * Hisse senetleri dahil menkul kıymetler (1.fıkra)
- * Kanunun 70/1 maddesinin 1,2,4 ve 7 numaralı bentlerinde yazılı bulunan gayrimenkul niteliğindeki mal ve haklar (6. fıkra)
- * 70/1 maddenin 5 numaralı bendinde yazılı haklar (İhtira beratları hariç 2. fıkra)
- * Müellifleri, mucitleri ve bunların kanunî mirasçıları dışında kalan kimseler tarafından elden çıkarılan telif hakları ve ihtira beratları (3. fıkra)
- * Ortaklık hakları veya hisseleri (4. fıkra)
- * Faaliyeti durdurulan işletmelerin bir kısmı veya tamamı (5. fıkra)

Aşağıda, süreye ve sair hususlara ilişkin herhangi bir şarta bağlı olmaksızın değer artışı kazancı sayılan son dört kaynaktan doğan kazançlar bir tarafa bırakılarak, sadece önem taşıyan ve bazı şartlarla değer artışı kazancı sayılan ilk iki kaynaktan (menkul kıymetlerle gayrimenkullerin elden çıkarılmasından) doğan değer artışı kazançları üzerinde durulacaktır.

8.4. Menkul Kıymetlerin Elden Çıkarılmasından Doğan Kazançları (7):

- (7) 5281 Sayılı Kanunun 27 inci maddesi ile G.V.K. nun Mükerrer 80 inci maddesinde yapılan ve 01.01.2006 tarihinde yürürlüğe girecek olan değişikliklere göre, 01.01.2006 tarihinden itibaren, menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarından, ivazsız olarak iktisap edilenlerle ivazlı olarak iktisap edilip iki yıldan fazla bir süre elde tutulduktan sonra elden çıkarılan tam mükellef kurumlara ait hisse senetlerinden sağlanan menkul kıymet değer artış kazançları vergiye tabi değildir (Mük Md:80/1), İMKB'nda işlem gören hisse senetlerinde bu süre 2005 te üç ay ve 2006 da 1 yıldır. (Geç. Md: 67/1-VI).

Ayrıca aynı değişikliğe göre, yine mükerrer 80 inci maddede yer alan ve seviyesi 2004 yılında 12.000 YTL iken 2005'te 13.000 YTL na yükselen istisnanın seviyesi, yine 2006'dan itibaren 6.000 YTL na inecek ve sadece menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından sağlananlar dışında kalan değer artışı kazançlarına uygulanacaktır.

Ancak 01.01.2006 tarihinden önce iktisap edilmiş menkul kıymetlerin elden çıkarılmasında eski hükümler geçerli olduğu için istisna uygulanacaktır. İstisnanın 2006 yılı için geçerli olacak tutarı, 13.000,00 YTL nin yeniden değerlendirme oranında artırılması sonucunda 14.274,00 YTL olarak hesaplanmaktadır.

2005 yılında, menkul kıymetlerin elden çıkarılmasından doğan değer artışı kazançlarından hangilerinin hangi şartlarla vergiye tâbi olduğu veya olmadığı, aşağıdaki tabloda özet olarak açıklanmıştır:

MENKUL KIYMET TÜRÜ	İKTİSAP ŞEKLİ	ALIM-SATIM KAZANCININ VERGİLENMESİ (2005)
Türkiye’de Kurulu Menkul Kıymet Borsalarında İşlem gören HİSSE SENETLERİ (G.V.K. Mükerrer Md:80/1)	İvazlı Olarak İktisap Edilenler (Miras veya hibe yoluyla iktisap edilmiş olmayanlar)	3 ay içinde elden çıkarılması halinde vergiye tâbi, üç aydan sonra elden çıkarılması halinde vergi dışıdır.(8)
	İvazsız Olarak İktisap Edilenler	Vergiye tâbi değildir.
Tam Mükellef Kurumların Sermayesini Temsil Eden HİSSE SENETLERİ (G.V.K. Mükerrer Md:80/1)	İvazlı Olarak İktisap Edilenler	1 yıl içinde elden çıkarılması halinde vergiye tâbi, 1 yıldan sonra elden çıkarılması halinde vergi dışıdır.(7)
	İvazsız Olarak İktisap Edilmiş ise	Vergiye tâbi değildir.
Menkul Kıymet Yatırım Fonu Katılma Belgeleri (Kâr Payı Değil Alım-Satım Kazancıdır)	İvazlı Olarak İktisap Edilenler	Süre şartı olmaksızın vergiye tabidir.
	İvazsız Olarak İktisap Edilenler	Süre şartı olmaksızın vergiye tabi değildir.
Diğer Menkul Kıymetler (Hazine Bonosu, Devlet Tahvili, Özel Sektör Tahvili, Gayrimenkul Yatırım Fonu Katılma Belgesi vb.)	İvazlı Olarak İktisap Edilenler	Süre şartı olmaksızın vergiye tabidir.
	İvazsız Olarak İktisap Edilenler	Süre şartı olmaksızın vergiye tabi değildir.

(8) Halka açık A.Ş. lerin 01.01.2006 tarihinden sonra iktisap edilen hisse senetlerinin Türkiye’de faaliyette bulunan banka veya aracı kurumlar vasıtasıyla alım-satımından doğan kazançlar Geçici 67 inci maddeye göre tevkifata tâbi olup beyan esasında vergilendirilmez.

- Bunlardan 01.01.2006 tarihinden önce iktisap edilenler ile banka ve aracı kurumların aracılığı olmaksızın satılan ve halka açık olmayan şirketlere ait bulunan hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan değer artış kazançları, Geçici 67 nci maddeye tabi olmayıp, 2005 yılındaki esaslar dahilinde vergiye tabi tutulur.(67/10)
- İMKB’nda işlem gören halka açık anonim şirket hisse senetlerinden 1 yıldan fazla elde tutulanlar ile 2 yıl süre ile elde tutulan diğer hisse senetlerine ait satış kazançları vergiye tâbi değildir. (Geçici 67/1-VI ve Mükerrer 80/1)

Halka açık olmayan hisse senetlerine ait kâr paylarının sahipleri adına tahsilinden ve MKYF katılma belgelerinin fona iadesinden elde edilen gelirler ile MKYO’larına ait hisse senetlerinin satışından doğan kazançlar tevkifata ve beyana tâbi değildir. (Menkul kıymet yatırım fon ve ortaklıklarında bünyede %15 şer tevkifat var)(67/8)

- Her nev’i tahvil ve Hazine bonusu ile TKİ ve Öİ tarafından 01.01.2006 dan sonra ihraç edilenlerin banka ve aracı kurumlar vasıtasıyla satışından doğan kazançlar, Geçici 67 nci madde hükmüne göre %15 tevkifata tâbi olup beyan dışıdır.

Bunlardan 01.01.2006 dan önce ihraç ve iktisap edilenlere gelince, Geçici 67 nci madde kapsamı dışında olup, 2005 yılındaki esaslara göre vergiye tâbi bulunmaktadır.

- Eurobond alım-satım kazançları ihraç tarihine bakılmaksızın Geçici 67 nci madde hükmüne tâbi değildir.

- * Yukarıdaki tabloda, kazancın vergiye tâbi olmayacağı belirtilen durumlarda, yıllık beyanname verilmeyeceği gibi bu kazançlar, diğer gelirler nedeniyle verilecek yıllık beyannameye de dâhil edilmeyecektir.
 - * Menkul kıymetlerin elden çıkarılmasında safî kazanç, diğer mal ve haklarda olduğu gibi, elden çıkarma karşılığında alınan para ve ayınlarla, sağlanan ve para ile temsil edilebilen her türlü menfaatlerin tutarından, bunların maliyet bedelleri ve elden çıkarma dolayısıyla yapılan ve satıcının uhdesinde kalan giderler ile ödenen vergi ve harçların indirilmesi suretiyle hesaplanır. Menkul kıymetlerin maliyetlerine dâhil olan iktisap bedelinin tevsik edilememesi halinde bunların V.U.K.nun 266'ncı maddesinde değinilen itibarî değeri, yani üzerlerinde yazılı olan değer, iktisap bedeli olarak kabul edilir.
 - * Geçici Md:56/F de yer alan aynı yıl içinde birden fazla menkul kıymet alım-satımı yapılması halinde, bunların kazancının birlikte hesaplanacağına ve **alım satımın birinden doğan zararın diğerinin kârından mahsup edileceğine ilişkin** ibare 4783 sayılı Kanunla yeniden ihdas edilen Mükerrer 81 nci maddede yer almıyorsa da bu prensibin 2003 ve sonraki yıllar değer artış kazançlarının vergilendirilmesinde de geçerli olması gerektiği görüşündeyiz. (2003/041 sayılı Sirkülerimiz)
 - * Ancak vergiye tâbi olmayı gerektirmeyen elden çıkarmalardan doğan zararların, vergiye tâbi olmayı gerektiren elden çıkarmalardan doğan kârlarla mahsubu mümkün değildir.
 - * Aynı cins menkul kıymetlerde (örneğin bir A.Ş.'e ait hisse senetleri) farklı tarihlerde farklı fiyatlardan alışlar ve satışlar olmuşsa, satılanların maliyet bedelinin nasıl tespit edileceği ve 3 aylık süre hesabının nasıl yapılacağı 232 serî no.lu G.V. Genel Tebliğinde açıklanmıştır. (2000/50 no.lu Sirkülerimiz)(9)
 - * Beyana tâbi alım-satımlar nedeniyle ödenen aracılık komisyonları kazançtan indirilebilir, ancak menkul kıymet satın alabilmek için kullanılan kredilere ait faizlerin maliyet veya gider olarak dikkate alınması mümkün değildir.
 - * Gerek rüçhan hakkı kullanılmak suretiyle ve gerek se yeniden değerlendirme değer artış fonunun, maliyet artış fonunun ve K.V.K. Md. 8/12 (eski Geçici 28 ve Geçici 23) kapsamındaki kazançların sermayeye ilâvesi nedeniyle bedelsiz edinilen hisselerin elden çıkarılmasında, 3 aylık ve 1 yıllık sürenin ilk satın alma tarihinden mi yoksa bu hisselerin alınmasına mesnet teşkil eden sermaye tescil tarihinden mi başlatılacağı tartışması, 232 serî no.lu GV Genel Tebliğinde sonuca bağlanmıştır. Buna göre, sürenin hesaplanmasına, eski hisse senetlerinin iktisap tarihi esas alınacaktır.
 - * Menkul kıymetlerin elden çıkarılmasından sağlanan vergiye tâbi kazancın tespiti sırasında, bunların maliyet bedeli hesaplanırken, iktisap bedelinin sadece satış ayı hariç, aylık TEFE ile endekslenmesi mümkündür. 2002 yılı ve öncesindeki yıllarda olduğu gibi indirim oranı uygulanması alternatifini seçilemez (Mükerrer Md:81).
 - * Menkul kıymetlerin elden çıkarılmasından doğan ve yukarıdaki esaslara göre hesaplanan kazancın 2005 yılında 13.000 YTL lık kısmı vergiden müstesnadır .(Mükerrer Md:80/III 2004/8295 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı)
- Söz konusu istisna, Mükerrer 80 inci madde kapsamına giren bütün değer artışı kazançlarının toplamına bir defa uygulanır.
- * 26.07.2001 ilâ 31.12.2005 tarihleri arasında ihraç edilen Hazine bonoları ile Devlet tahvillerinin 2007 yılı sonuna kadar elden çıkarılmasından sağlanan kazançların, 2005 yılında 174.033,88 YTL lık kısmı vergiden müstesnadır (4783, 5035 ve 5281 Sayılı Kanunlarla değişik Geçici 59'uncu Madde). İstisna, alım-satım kazançları ile faiz gelirleri toplamına bir defa uygulanır. (Bakanlığın 16 sayılı G.V. Sirküleri, Md:3, 4, 5)

Bu istisnadan yararlanan alım-satım kazançları için ayrıca yukarıda değinilen (Mük. Md: 80) 13.000 YTL 1ık istisna uygulanmaz.

- * İstisna, dış borçlanma programı çerçevesinde ihraç edilen Devlet tahvillerinin (kamuoyunda bilinen adıyla Eurobond'ların) faiz ve alım-satım kazançlarını da kapsamaktadır (05.12.2001 tarih ve 65098 sayılı Bakanlık muktezası).
- * Döviz cinsinden ihraç edilen tahvil ve bonolarda, alım satım kazancının, G.V.K. nun 75/5 maddesinde yer alan parantez içi hüküm muvacehesinde, döviz cinsinden tesbit edilerek satış tarihindeki kurdan TL na çevrilmesi ve dolayısıyla de bunlarda maliyet revizesi yapılmaması gerekmektedir.

Ne var ki Bakanlık, döviz cinsinden kağıtların alım-satım kazançlarının da, alış ve satış bedellerinin işlem tarihindeki kurlar üzerinden TL na çevrilmesi ve alış bedeline maliyet revizesi uygulandıktan sonra bunların birbirleriyle mukayesesi suretiyle tesbit edilmesi gerektiği görüşündedir. (2004/190 sayılı Sirkülerimize bakınız.)

8.5. Gayrimenkullerin Elden Çıkarılmasından Doğan Kazançlar :

G.V.K. nun 4783 Sayılı Kanunla yeniden düzenlenerek 01.01.2003 ten geçerli olmak üzere yürürlüğe giren mükerrer 80'inci maddesinin birinci fıkrasının 6 numaralı bendi ile, Kanunun 70'inci maddesinin birinci fıkrasının 1,2,4, ve 7 numaralı bendlerinde yazılı olan gayrimenkuller ile gayrimenkul sayılan mal ve hakların vergilendirilmesine ilişkin esaslar, 2005 yılında da aynen geçerliliğini sürdürmüştür. Bu konudaki başlıca esaslar şöyledir :

- * İvâz karşılığında iktisap edilen gayrimenkuller(arsa, arazi, bina vs.), iktisap şekli ne olursa olsun, iktisap tarihinden başlayarak 4 yıl içinde elden çıkarıldıkları takdirde, bunların elden çıkarılmasından doğan değer artışı kazançları gelir vergisine tâbi, aksi takdirde vergiye tâbi değildir. Süre hesabına tapuda kayıtlı tescil tarihlerinin esas alınması gerekir. İdare tamamlanmış binaların satılarak doğrudan veya satış vaadi ile teslimi halinde bunların tapu tescilinden önce satılmış sayılacağı görüşünü benimsemek temayülündedir.
- * Safî değer artışı kazancı, elden çıkarma karşılığında alınan para ve ayınlarla, sağlanan ve para ile temsil edilebilen her türlü menfaatlerin tutarından, elden çıkarılan gayrimenkullerin maliyet bedelleri ile elden çıkarma dolayısıyla yapılan ve satıcının uhdesinde kalan giderlerin ve ödenen aynî vergi ve harçların indirilmesi suretiyle hesaplanır.

Elden çıkarma kazancının hesaplanmasına esas alınacak maliyet bedelinin mükelleflerce tesbit edilememesi halinde, maliyet bedeli yerine VUK hükümlerine göre takdir komisyonlarınca tespit edilecek bedel esas alınır. Bunun için bağlı bulunulan vergi dairesine başvurulması gerekir (Mükerrer Md:81).

- * 1998 yılı emlâk vergisi genel beyan süresi ile 2 aylık ek sürenin bitmesinden yani 30.11.1998 tarihinden önce iktisap edilmiş olan gayrimenkullerin elden çıkarılması halinde, bu gayrimenkullerin maliyet bedeli olarak, 30.11.1998 tarihine kadar verilmiş olan emlâk vergisi beyannamelerinde gösterilen emlâk vergisine esas değerlere itibar edilir.

Emlâk Vergisi Kanunu'na 4444 sayılı Kanunla eklenen geçici 18'inci madde kapsamında 01.11.1999 – 31.12.1999 tarihleri arasında isteğe bağlı olarak yeniden verilen beyannamelerde yer alan değerlerin, satış kazancının hesaplanmasına esas alınması mümkün değildir. Bunlar sadece E.V. ve tapu harcı bakımından hüküm ifade eder.

- * Gayrimenkullerin elden çıkarılmasına ilişkin değer artışı kazancının tespitinde, iktisap bedelinin, satış ayı hariç, aylık TEFE ile endekslenmesi mümkündür. (Gayrimenkullerde, daha önce bir alternatif olarak tatbik edilebilen indirim oranı uygulaması 2005 yılında mümkün değildir.)

1998 Emlâk Vergisi Beyannamesinde yer alan değerlerin maliyet bedeli olarak kabul edilmesi durumunda, bu değer endekslenmiş değer kabul edilir ve 1998 Emlâk Beyannamesi verme süresinin sonuna kadar ayrıca endeksleme yapılmaz. Endekslemenin izleyen aylar için yapılması gerekir.

- * Gayrimenkuller dâhil diğer bütün mal ve hakların elden çıkarılmasında, yukarıdaki esaslara göre hesaplanan kazancın, 2005 yılında 13.000 YTL. 1ık kısmı vergiden müstesnadır. (Mük. Md.80)

Bu istisna, yıl içinde elden çıkarılan gayrimenkuller ve diğer mal ve hakların (G.V.K.Mükerrer Md:80 kapsamına girenlerin) tamamı için bir defa dikkate alınır.

- * Yukarıda da değinildiği üzere bu istisna, 2006 yılından itibaren, sadece menkul kıymetlerin ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkartılmasından sağlananlar dışında kalan değer artışı kazançlarına, 6.000 YTL olarak uygulanacaktır. (01.01.2006 da yürürlüğe girecek olan G.V.K. nun 5281 sayılı Kanunla değişik Mükerrer 80 inci maddesi)

8.6. Değer Artışı Kazançlarının Yıllık Beyan Esasında Vergilenmesi :

Değer artışı kazançları, yıllık beyan esasında vergiye tâbidir. (Md:85) Bunların iktisap bedellerinin TEFE'deki aylık artış oranında arttırılması, varsa istisnânın uygulanması ve yukarıda 8.4. ve 8.5. numaralı bölümlerde sayılan mükerrer 81 inci maddede yazılı giderlerin tenzili suretiyle tesbit edilen safi tutarları toplamından (Mük. Md:81), 2005 yılı için 13.000 YTL lık istisna tenzil edildikten sonra (Mükerrer Md:80) kalan miktar üzerinden yıllık beyannameye dâhil edilerek vergiye tâbi tutulması gerekir.

Mükerrer 81 inci maddesinin yedinci fıkrasına, 5281 sayılı Kanunun 28 inci maddesi ile eklenen cümleye göre, 2006 yılından itibaren iktisap bedelinin TEFE oranında arttırılabilmesi için, artış oranının %10 veya daha fazla olması şartı aranacaktır.

8.7. Arızî Kazançlar :

G.V.K.'nun 4783 sayılı Kanunla 2003 yılında da geçerli olmak üzere yeniden düzenlenen arızî kazançlara ilişkin 82'nci maddesine göre, vergiye tabi arızî kazançlar şunlardır :

- Arızî olarak ticarî muamelelerin icrasından veya bu nitelikteki muamelelere tavassuttan elde edilen kazançlar.
- Ticarî veya ziraî bir işletmenin faaliyeti ile serbest meslek faaliyetinin durdurulması veya terk edilmesi, henüz başlamamış olan böyle bir faaliyete hiç girilmemesi, ihale, artırma ve eksiltmelere iştirak edilmemesi karşılığında elde edilen hasılat.
- Gayrimenkullerin tahliyesi veya kiracılık hakkının devri karşılığında alınan tazminatlar ile peştemallıklar (kiracıya ait tesisat ve malların tahliye ve devri sırasında kiralayan veya yeni kiracıya devrinde doğan kazançlar dahil).
- Arızî olarak yapılan serbest meslek faaliyetleri dolayısıyla tahsil edilen hasılat.
- Gerçek usulde vergiye tabi mükelleflerin terk ettikleri işleri ile ilgili olarak sonradan elde ettikleri kazançlar.
- Dar mükellefiyete tabi olanların 45 inci maddede yalılı işleri arızî olarak yapmalarından elde ettikleri kazançlar.

Bir takvim yılında (1), (2), (3) ve (4) numaralı bentlerde yazılı olan kazançlar (Henüz başlamamış olan ticarî, ziraî veya meslekî bir faaliyete hiç girilmemesi ile ihale, artırma ve eksiltmelere iştirak edilmemesi karşılığında elde edilen kazançlar hariç) toplamının 10 milyar TL lik kısmı gelir vergisinden müstesnadır.

Bu istisna tutarı 2005 yılında 2004/8295 sayılı Kararla 13.000 YTL na yükseltilmiş bulunmaktadır. 2005/9826 sayılı Bakanlar Kurulu Kararına göre 2006 yılında 14.000 YTL olarak uygulanacaktır.

9. GEÇİCİ VERGİ :

GVK'nun 4369 Sayılı Kanunla değişik mükerrer 120'nci maddesi uyarınca, tüm ticarî kazanç sahipleri (basit usulde vergilendirilenler hariç) ile serbest meslek erbabı, carî vergilendirme döneminin gelir vergisine mahsup edilmek üzere, üçer aylık dönemler itibarıyla verecekleri beyannameleere istinaden yıllık tarifenin ilk gelir dilimine uygulanan oranda geçici vergi ödemek zorundadırlar.

Mükerrer 120'nci maddede, 01.01.2000 tarihinde yürürlüğe giren 4444 Sayılı Kanunla değişiklik yapılarak, üç aylık geçici vergi dönemleri 6 aya çıkarılmış, ancak Bakanlar Kurulu, Kanundaki yetkisini kullanarak 2000/1514 Sayılı Kararı ile (R.G. 08.12.2000-24254) geçici vergi dönemlerini 01.01.2001 tarihinden itibaren üçer ay, beyan ve ödeme sürelerini ise bu üçer aylık dönemleri

izliyen ikinci ayın 15'inci günü akşamı olarak belirlemiştir. Önceki yıllar geçici vergileri gibi 2005 yılı geçici vergileri de bu esasa göre beyan edilmiş ve ödenmiştir.

Diğer taraftan geçici vergi oranı da 2001 ve 2002 yıllarında geçerli yıllık tarifeye istinaden % 15 olarak uygulanmışken tarifenin 4842 sayılı Kanunla 24.04.2003 tarihinden itibaren değiştirilmesi ve ilk gelir dilimine uygulanan oranın % 15'ten % 20'ye çıkması üzerine 2003 yılı ikinci geçici vergi döneminden itibaren bu seviyeye yükseltilmiş (2003/144 numaralı Sirkülerimiz) ve 2005 yılında da % 20 nispet üzerinden ödenmiştir.

Kurumlara ilişkin geçici vergi oranı da, daha önce % 25 iken, sonradan % 30'a ve 2004 için %33'e yükselmiş bulunmaktadır. (2003/144 sayılı Sirkülerimize bakınız.). 2005 yılında kurumlarda geçici vergi oranı tekrar %30'a inmiş bulunmaktadır.

10. GELİRİN TOPLANMASI VE YILLIK BEYAN :

G.V.K. nun 85 inci maddesine göre mükelleflerin, bir takvim yılında elde ettikleri kazanç ve iratları için, Kanunda aksine hüküm olmadıkça, yıllık gelir vergisi beyannamesi vermesi ve beyanı gereken gelirleri yıllık beyannamede toplamaları zorunluluğu vardır.

Aynı maddeye göre, kollektif şirket ortakları ile komanditeler dâhil olmak üzere bütün tacirler, çiftçiler ve serbest meslek erbabı, ticarî, ziraî ve meslekî faaliyetlerinden kazanç temin etmemiş olsalar bile yıllık beyanname vermek zorundadırlar.

Kimlerin hangi gelir unsurları için toplama yapmayacakları ve yıllık beyanname vermeyecekleri, yukarıda çeşitli gelir unsurları hakkında bilgi verilirken açıklanmıştır.

Aşağıda yıllık beyan esasları hakkında kısa açıklamalar yapılacaktır.

10.1. Her Mükellefin Ayrı Beyanname Vermesi Zorunludur :

GVK'nun aile reisi beyanını düzenleyen 93'üncü maddesi 29.07.1998 tarihinde yürürlüğe giren 4369 sayılı Kanunla yürürlükten kaldırılmıştır.

Bu nedenle, 1998 ilâ 2004 yılı beyanlarında olduğu gibi 2006 yılı Mart ayının 15'ine kadar verilecek olan 2005 yılı gelir vergisi beyannamelerinde de aile reisi beyanı esaslı uygulanmayacaktır. Buna göre, yaşı ne olursa olsun ailenin her bir ferdi, yıllık beyanname vermek zorunda olup olmadığı yönünden ayrı ayrı nazara alınacak; istisna hakları ayrı kullanılacak ve bunlardan beyanname vermek zorunda olduğu tespit edilenler birbirlerinden ayrı olarak beyanname vereceklerdir. Küçük çocuklara ve kısıtlılara ilişkin beyannamelerin de bunların kanunî temsilcileri olan veli veya vasileri tarafından tanzim ve imza edilerek, ayrı verileceği tabiidir.

Bilindiği üzere eskiden de, aile bireyleri beyanname verilip verilmeyeceği yönünden ayrı ayrı nazara alınmakta, ancak beyanname verilmesi gerektiğinde aile reisi adına tek bir beyanname verilip, aile fertlerine ait bütün gelirler bu beyannamede toplanmakta ve böylece ortaya çıkan aile gelirine artan oranlı GV tarifesi uygulanmakta idi. 1998 yılından itibaren uygulanan sistemde, artan oranlı tarifenin, beyana tâbi geliri olan her bir aile ferdi için ayrı ayrı uygulanacak olmasının, mükellefler yönünden daha avantajlı olduğu meydandadır.

10.2. Beyan Edilecek Her Gelir Unsurunun Diğerlerinden Bağımsız Olarak Saptanması Esası :

4369 sayılı Kanunla G.V.K. nun ihtiyarî toplamayı düzenleyen 87 nci maddesi yürürlükten kaldırılmış ve gelirin toplanmasına ilişkin 85 inci maddesi ile toplama yapılmayan hallere ilişkin 86 ncı maddesi değiştirilmiştir.

Başlığı "Gelirin toplanması ve beyan" olarak değiştirilen yeni 85 inci maddeye göre, mükelleflerin aynen eskiden olduğu gibi, Kanunda aksine bir hüküm olmadıkça yıllık beyanname vermeleri ve beyanı gereken tüm gelirlerini bu beyannamede toplamaları, ayrıca gerçek usulde vergiye tutulan ticarî, ziraî ve meslekî kazançlarını, sonuç zarar bile olsa beyan etmeleri zorunludur.

86'ıncı maddeye gelince bu madde, 4369 sayılı Kanundan sonra, önce 1999 yılından geçerli olmak üzere 4444 sayılı Kanunla ve sonra da 2003 yılı gelirlerine de uygulanmak üzere, 4842 ve 4962 sayılı Kanunlarla değiştirilerek yeni bir yapıya kavuşturulmuş bulunmaktadır. 2005 yılı gelirlerine de, değiştirilen bu esasların uygulanması söz konusudur.

10.3. Zarar, Sigorta Primi, Bağış/Yardım, Sponsorluk, Arge ve Eğitim/Sağlık Harcaması İndirimleri :

G.V.K. nun 88 ve 89 uncu maddelerinde, yıllık beyanname ile beyan edilecek olan gelirlerden yapılacak indirimlerin neler olduğu açıklanmıştır. Buna göre, gelirden indirilebilecek olan kalemler şunlardır:

- Beyan edilen gelir kaynaklarında, carî yıl içinde hâsıl olan zarar ile arka arkaya geçmiş beş yıl içinde hâsıl olup mahsup edilememiş bulunan zarar bakiyesi (değer artış kazançlarına ilişkin tüm zararlar, menkul ve gayrimenkul sermaye iratlarında gider fazlalığından doğmayan zararlar ve Kanunda yazılı şekilde tevsik edilemeyen yurt dışı faaliyet zararları ile Türkiye'de GV'nden istisna edilen yurt dışı kazançlarla ilgili yurt dışı zararları hariç) (Md:88)
- Beyan edilen gelirin %10'unu (bireysel emeklilik sistemi dışındaki şahıs sigortası primleri için beyan edilen gelirin %5'ini) ve asgarî ücretin yıllık tutarını aşmamak, Türkiye'deki bir sigorta veya emeklilik şirketi nezdinde aktedilmiş bulunmak ve ücretten ayrıca indirilmemiş olmak şartı ile, mükellefin şahsına ve ayrıca beyanname vermeyen (beyana tâbi geliri olmayan) eşi ile küçük çocuklarına ait hayat, ölüm, kaza, hastalık, analık, doğum ve tahsil gibi şahıs sigortalarının primleri ile bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları (Md:89/1) (Bu konuda 2001/132 ve 2003/156 no.lu Sirkülerlerimize bakınız.)
- Beyan edilen gelirin %5'ini (kalkınmada öncelikli yörelerde % 10'unu) aşmamak kaydı ile genel, katma ve özel bütçeli idarelere, belediyelere, köylere, kamuya yararlı derneklere ve Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflara makbuz karşılığında yapılan bağış ve yardımlar. (Özel kanunlar uyarınca yapılan bazı bağışlar % 5 (veya % 10) sınırlaması olmaksızın, beyan edilen gelirden indirilir. (89/4)
- Mükellefin kendisi, eşi ve küçük çocuklarına ilişkin eğitim ve sağlık harcamalarının beyan edilen gelirin ve harcamalar toplamının %10 unu aşmayan kısmı, beyanname üzerinde, vergi indirimine ilişkin 29 No.lu bildirim satırında indirilebilir. (89/2)
- Yukarıdaki kurumlara bağışlanan okul, sağlık tesisi, öğrenci yurdu, yetiştirme yurdu, çocuk yuvası, huzurevi, bakım ve rehabilitasyon merkezi ile bunların inşası ile ilgili nakdî ve aynî bağışlar. (89/5)
- Gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan dernek ve vakıflara yapılan gıda bağışları. (89/6)
- Kültürel faaliyetlerin sponsorluğu ile ilgili harcamalar (89/8)
- AR-GE harcamalarının %40 oranındaki "arge indirimi" (89/9)

10.4. Yıllık Gelir Vergisi Tarifesi :

Gelir Vergisi Kanununun mükerrer 123'üncü maddesi gereğince, bu Kanunun 103'üncü maddesinde yer alan vergi tarifесinin gelir dilim tutarları, her yıl bir önceki yıla ilişkin yeniden değerlendirme oranında artırılmak suretiyle uygulanır. Ancak Bakanlar Kurulu, bu suretle tespit edilen tutarları yarısına kadar artırmaya veya indirmeye yetkilidir.

G.V.K. nun 103 üncü maddesinin, 5281 sayılı Kanun'un 29 uncu maddesi ile değiştirilen 103 üncü maddesinde yer alan 2005 yılı G.V. tarifesi şöyledir :

2005 YILI

ÜCRET DIŞI GELİRLERE İLİŞKİN TARİFE

6.600,00 Yeni Türk Lirasına kadar.....	% 20
15.000,00 Yeni Türk Lirasının 6.600,00 lirası için 1.320,00 lira, fazlası	% 25
30.000,00 Yeni Türk Lirasının 15.000,00 lirası için 3.420,00 lira, fazlası	% 30
78.000,00 Yeni Türk Lirasının 30.000,00 lirası için 7.920,00 lira, fazlası	% 35
78.000,00 Yeni Türk Lirasından fazlasının 78.000,00 lirası için 24.720,00 lira, fazlası	% 40

Kanunda, yukarıda gösterilen genel nitelikteki tek tarife yer verilmiş ve ücret gelirlerinin vergilendirilmesinde, bu tarifede yer alan oranların beşer puan indirilmek suretiyle uygulanacağı hükme bağlanmıştır.

Buna göre ücret gelirlerine uygulanacak tarife, tarafımızdan düzenlenerek aşağıda gösterilmiştir :

**2005 YILI
ÜCRET GELİRLERİNE İLİŞKİN TARİFE**

6.600,00 Yeni Türk Lirasına kadar.....	% 15
15.000,00 Yeni Türk Lirasının 6.600,00 lirası için 990,00 lira, fazlası	% 20
30.000,00 Yeni Türk Lirasının 15.000,00 lirası için 2.670,00 lira, fazlası	% 25
78.000,00 Yeni Türk Lirasının 30.000,00 lirası için 6.420,00 lira, fazlası	% 30
78.000,00 Yeni Türk Lirasından fazlasının 78.000,00 lirası için 20.820,00 lira, fazlası	% 35

Yukarıda, ücretlerle ilgili 3.6. numaralı bölümde açıklandığı üzere, yıllık beyannameye ücretler dışındaki gelirlerin de dâhil olması halinde, önce ücretler dâhil bütün gelirlerin toplamına genel tarifeyi uygulamak ve böylece hesaplanacak yıllık vergi tutarından, sadece ücret gelirleri toplamının %5'i oranında hesaplanacak ücretlere ilişkin indirim tutarını indirmek suretiyle, beyana dayalı vergi tutarını hesaplamak gerekmektedir. Bakanlığın görüşü budur. (Bakanlığın 17 sayılı G.V. Sirküleri – 2003/114 ve 2004/79 No.lu Sirkülerimiz ile 2004/038 No.lu Duyurumuz.)

%5 lik indirim hesaplanırken, geçmiş yıl zararları şahıs sigortası primleri ve eğitim-sağlık harcamaları ile bağış indiriminden ücretlere isabet eden kısımların düşürülmesi gerekir.

4325 sayılı Kanun kapsamında elde edilen bazı kazançlar için, tarife göre hesaplanan gelir vergisine, çalıştırılan yeni işçi sayısına bağılı olarak % 40 ilâ % 60 oranında indirim uygulanmaktadır. Bu indirimden yararlanmak isteyenlerin beyannameye eklemek üzere ayrı bir bildirim doldurmaları gerekmektedir. (Detaylı bilgi için 1998/39 ve 1998/46 no.lu Sirkülerlerimize bakınız.)

Halen Kanunlaşmak üzere olan bir tasarı ile, G.V.K. nun 103 üncü maddesi 01.01.2006 tarihinden itibaren, ücretler dâhil tüm gelirlere uygulanmak üzere, tek tarife olarak yeniden düzenlenmektedir.(10)

10.5. Fon Payı Kaldırılmıştır :

Son defa 01.02.1995 tarih ve 22189 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak o tarihten itibaren yürürlüğe giren 95/6428 sayılı Kararın 1 inci maddesi ile, fon payı oranı %7'den %10'a yükseltilmiş olup, 2003 yılı sonuna kadar bu seviyesini muhafaza etmiştir.

(10) Tasarıya göre 2006 yılında ücretler dâhil bütün gelirlere uygulanacak olan G.V. tarifesi şöyledir :

7.000 YTL na kadar.....	% 15
16.000 YTL nin 7.000 YTL sı için 1.050 YTL fazlası	% 20
40.000 YTL nin 16.000 YTL sı için 2.850 YTL fazlası	% 27
40.000 YTL dan fazlasının 40.000 YTL sı için 9.330 YTL fazlası	% 35

Bilindiği üzere, fon paylarının ücretler dışındaki gelirlere isabet eden gelir vergisi üzerinden hesaplanması ve yıl içinde beyan edilen gelirler üzerinden stopaj yolu ile alınan fon payı tutarlarının mahsubundan sonra kalanın ödenmesi gerekmektedir.

4842 Sayılı Kanunun 37'nci maddesinin 3, 4 ve 5'inci fıkraları ile fon payına ilişkin yasal düzenlemeler yürürlükten kaldırılmış ve böylece fon payı uygulamasına, 01.01.2004 tarihinde son verilmiştir.

10.6. Beyannamelere ve Eklerine İlişkin Maktu Damga Vergileri :

Damga Vergisi Kanunu'nun, önce 5035 sayılı Kanun'un 35 inci maddesi ve sonra da 5281 sayılı Kanun'un 7 nci maddesi ile değiştirilen hükümlerine göre, 01.01.2005 tarihinden itibaren verilecek olan G.V. beyannameleri ile ekindeki belgeler için ödenecek maktû damga vergilerinin tutarları şöyledir :

Yıllık Gelir Vergisi Beyannameleri	:	19,70 YTL.
Bilançolar	:	15,30 YTL.
Gelir Tabloları	:	7,60 YTL.
İşletme Hesabı Özetleri	:	7,60 YTL.

Damga vergisinin pul yapıştırmak suretiyle ödenmesi usulü 5281 sayılı Kanunda kaldırılmıştır. Yukarıdaki damga vergileri vergi dairesince tahakkuk fişinde gösterilmek suretiyle alınacaktır.

10.7. Stopaj Yoluyla Ödenen Vergilerle Geçici Verginin Yıllık Beyannamede Mahsubu :

- * GVK'nun 121'inci ve Mük. 120'inci maddelerine göre, yıllık beyannamede gösterilen gelire dâhil kazanç ve iratlardan GVK'na göre yapılmış stopajlar ve ödenen geçici vergiler, beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisine mahsup edilir.
- * GVK'nun 76 ncı maddesine göre, menkul sermaye iratlarının indirim oranından yararlandırılan kısımlarına isabet eden stopaj gelir vergisinin mahsubu, Bakanlıkça kabul edilmemektedir. 220 serî no.lu GV Genel Tebliği'nde yer alan bu konuya ilişkin hükmün iptali için Danıştay'da dâva açılmış, ancak Danıştay 4. Dairesi 03.05.2000 tarih ve E:1999/1565 – K:2000/1915 sayılı kararı ile iptal istemiyle açılan bu dâvayı reddetmiştir. Danıştay 4. Dairenin 24.05.2000 tarih ve E:1996/1361 – K:2000/2325 sayılı kararı da aynı yöndedir.

Danıştay 3. Dairesi bir süre aksi yönde kararlar vermiş ancak daha sonra 4. Daire kararlarına paralel bir görüş benimsemiş bulunmaktadır. Bu nedenledir ki, 220 serî no.lu Tebliğin bu konuya ilişkin hükmü, halen dahi hayatiyetini korumaktadır,

- * Birinci işveren dışındaki işverenlerden alınan ücretler toplamının yasal haddi (2005 yılı için 15.000 YTL yi) aşması nedeniyle bu ücretler için beyanname verildiğinde veya verilen beyannamelere bu ücretler ilave edildiğinde, beyana tabi toplam gelir üzerinden hesaplanan gelir vergisinden, işverenlerin yaptıkları gelir vergisi stopajları aynen mahsup edilecektir. Başka bir anlatımla, ücretlinin 2005 yılı boyunca biriktirdiği fatura ve fişlere istinaden 2006 yılında işverence yapılan veya yapılacak olan vergi iadesinin bu mahsuba hiçbir etkisi olmayacaktır.
- * Mahsup edilecek vergi, hesaplanan gelir vergisinden fazla olduğu takdirde, aradaki fark vergi dairesince mükellefe bildirilir ve mükellefin tebliğ tarihinden itibaren bir yıl içinde müracaatı üzerine, kendisine red ve iade olunur. Uygulamada vergi daireleri bildirimde bulunmamakta ve mükellefin başvurusu üzerine işlem yapılmaktadır.

Bu tutarın ne şekilde red ve iade edileceği hakkında 252 Serî No.lu G.V. Genel Tebliği ile yeni ve ayrıntılı düzenlemeler yapılarak eski 169 no.lu Tebliğ yürürlükten kaldırılmıştır. Bu konuda 2004/093 sayılı Sirkülerimize bakınız.

- * Yurtdışında elde edilen gelirler nedeniyle beyanname verilmesi veya verilen beyannameye bu gelirlerin de dahil edilmesi durumunda, bu gelirler üzerinden mahallinde ödenen gelir vergisi ve benzeri vergiler GVK. nun 123 üncü maddesi uyarınca Türkiye’de ödenecek vergiden mahsup edilir. Mahsup hakkı, beyan edilen bu tür gelire Türkiye’de isabet eden gelir vergisi tutarı ile sınırlıdır. Mahsubun yapılabilmesi için uyulması gereken şartlar, 123’üncü maddede açıklanmıştır.

10.8. Beyannamenin Verileceği Vergi Dairesi :

G.V.K. nun 106 ncı maddesine göre, Gelir Vergisi mükellefin ikâmetgahının bulunduğu yer vergi dairesince tarh edilir. Ancak, işyeri ve ikametgâhı ayrı vergi dairelerinin yetki alanında bulunan mükelleflerin vergileri, Maliye Bakanlığınca uygun görüldüğü takdirde ve mükellefe de önceden bildirilmek kaydıyla, mükellefin işyerinin bulunduğu yer vergi dairesince tarh olunur.

Maliye Bakanlığı bu yetkisini kullanarak, büyük merkezlerdeki tarha yetkili vergi dairesini, işyerinin bulunduğu yer vergi dairesi olarak belirlemiştir. Buna göre, gelirin ticarî ve meslekî kazanç gibi bir işyerine bağlı olarak doğmadığı hallerde (MSİ, GMSİ ve Diğer Kazanç ve İratlarda) beyannamenin, ikâmetgahın bulunduğu yer vergi dairesine verilmesi gerekir.

10.9. Beyanname Verme ve Ödeme Zamanı :

GVK’nun, 4842 ve 5035 sayılı Kanunlarla değiştirilen 92’nci ve 117’inci maddesi uyarınca :

- * Gelirin sadece basit usulde tesbit edilen ticarî kazançlardan ibaret bulunması halinde, yıllık beyannamenin Şubat ayının 15’inci günü akşamına kadar verilmesi ve verginin Şubat ve Haziran aylarında 2 eşit taksit halinde ödenmesi icabeder.
- * Diğer hallerde yıllık beyannamenin Mart ayının 15’inci günü akşamına kadar verilmesi ve verginin Mart ve Temmuz aylarında 2 eşit taksit halinde ödenmesi gerekir.

10.10. Yıllık Gelir Vergisi Beyannameleri ve Eklerinin Düzenlenmesi Sırasında Uyulacak Esaslar :

Yıllık G.V. beyannameleri ile eklerinin düzenlenmesi sırasında aşağıda özetlenen şekli esaslara uyulması gerekmektedir. (13 ve 14 Sıra No.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Tebliği) :

1. Yıllık G.V. beyanname formları değiştirilmiş olup, 2005 yılı gelirlerinin vergi dairelerinden temin edilecek olan bu yeni beyanname örnekleri kullanılmak suretiyle düzenlenmesi ve verilmesi gerekir. Örneklerin fotokopi ile çoğaltılarak kullanılması mümkün değildir.

Beyannameler karbon kağıdı kullanılmaksızın, mavi veya siyah tükenmez kalem kullanılarak, büyük matbaa harfleri ile doldurulacaktır. Kurşun kalem, kesinlikle kullanılmayacaktır. Bilgisayardan alınacak beyanname örneklerinin bilgisayar ortamında doldurularak, printerden alınacak çıktılarının vergi dairesine verilmesi veya bilgisayardan alınacak boş beyanname çıktısının elle doldurulması mümkündür. (2004/14 Sayılı Uygulama İç Genelgesi) Yeni beyanname örnekleri bilgisayarda doldurulabilir şekilde, www.gelirler.gov.tr. adresinde mevcuttur.

Dileyen mükelleflerin beyannamelerini 340 Sıra No.lu V.U.K. Genel Tebliği ve 15 no.lu VUK Sirküleri uyarınca elektronik ortamda yani e-beyanname yoluyla verebilecekleri tabiidir.

Maliye Bakanlığı 346 Sıra No.lu V.U.K. Genel Tebliği ile ticarî, ziraî ve meslekî faaliyetleri dolayısıyla gerçek usulde vergilendirilen G.V. ve K.V. mükelleflerinden bir kısmının yıllık G.V. ve K.V. beyannameleri ile geçici beyannamelerini elektronik ortamda göndermelerini zorunlu kılmıştır.

2. Verilecek beyannamelerin düzenlenmesinde, YTL para birimi esas alınacak ve malî tablolarla beyannameler YTL üzerinden düzenlenecektir. (13 Sıra No.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği)

G.V.K. nun 104 üncü maddesinin sonunda yer alan, verginin hesaplanmasında matrahın ve verginin lira kesirlerinin nazara alınmayacağına ilişkin hüküm, 5182 sayılı Kanun'un 44/4-b maddesi ile 01.01.2005 tarihinden geçerli olmak üzere yürürlükten kaldırıldığı ve aynı tarihte yürürlüğe giren 5083 sayılı Kanuna göre en küçük para birimi yeni kuruş (YKr) olduğu cihetle, matrah ve vergilerin hesaplanması sırasında yeni kuruşların atılması yoluna gidilmeyecek yani matrah ve vergiler en az 1 YKr olacaktır.

3. Beyannameler doldurulurken :

- Okunaklı olarak düzenlenecek, silinti ve kazıntı yapılmayacak, beyanname katlanmayacak ve buruşturulmayacaktır.
- Rakamlar arasına herhangi bir işaret konulmayacaktır.
- Sayısal ifadeler Romen rakamı ile yazılmayacaktır.
- Bilgiler ilgili alana sığıdığı kadar yazılacaktır.
- Kelimeler arasında bir karakter boşluk bırakılacaktır.
- Noktalama işaretlerinden sonra boşluk bırakılmayacaktır.

4. Kimlik bilgilerinin doldurulması sırasında :

- Kimlik bilgileri 1-4 no.lu alanlara, nüfus cüzdanında olduğu şekilde ve kısaltılmadan aynen ve bunların ayrılan alana sığmaması halinde isimler sığıdığı kadarı ile yazılacaktır.
- Doğum yerine ilişkin 5 no.lu alana, ilçe adı ve ilçenin ayrı adı yoksa il adı yazılacak, köy ve bucak adı yazılmayacaktır.
- Uyruklukla ilgili 6 no.lu alana T.C. vatandaşı olanlar "T.C." rumuzunu, başka ülke vatandaşı olanlar ise ülkelerinin uluslararası trafik kodunu yazacaklardır.
- Beyannamenin 7 no.lu alanında, doğum tarihi yıl ve belli ise ay ve gün olarak belirtilecektir.
- Meslekle ilgili 8 numaralı alana, esas uğraşı konusu ve birden fazla meslekle uğraşı söz konusu ise ağırlıklı olanı yazılacaktır.
- 9 ilâ 14 no.lu alanlara, adres olarak mahalle, cadde/sokak bilgileri yazılacak, posta kodu mutlak olarak belirtilecek, telefon numarası ve varsa E-posta adresi (yoksa olmadığı) yazılacaktır. Adres bilgilerinin ilgili alanlara sığmaması halinde, anlaşılabilir kısaltmalar yapılabilir.
- Ticarî, ziraî veya meslekî kazançları dolayısıyla gerçek usulde gelir vergisine tâbi olan mükellefler ve kurumlardan 2004 yılında aktif toplamı 3.000.000 YTL nı veya net satışları 6.000.000 YTL nı aşmayanlar, 2006 yılında verecekleri 2005 yılı beyannamelerini, bir SM veya SMM'ye imzalatmak zorundadırlar.

Bu hâdlerden herhangi birini aşanlar, beyanname imzalatmak zorunda olmayıp, dilerlerse YMM'lere tam tasdik yaptırabilirler.

2004 yılındaki hâsılatı, işletme defteri tutanlardan alım-satım ve imalat işi yapanlarda 100.000,00 YTL nı, alım-satım ve imalat dışında iş yapanlarda 50.000,00 YTL nı, çiftçilik yapanlarda 100.000,00 YTL nı aşmayanlar ile 2004 yılı meslekî hâsılatı 70.000,00 YTL nı geçmeyen serbest meslek erbabı ve YMM'lere tam tasdik yaptıran tüm mükellefler, 2006 yılında verecekleri beyannamelerini imzalatmak zorunda değildirler. (Maliye Bakanlığı'nın 37 Sıra No.lu SM, SMM ve YMM Kanunu Tebliği -03.03.2005 tarih ve 25774 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.)

Bunun dışında herhangi bir hâd söz konusu olmaksızın noterlerin, SM, SMM ve YMM'lerin(16.02.1998 tarihli Genelge), özel kanunlarla kurulan kooperatiflerin, bunların üst birliklerinin ve vergiden muaf olanların (5 No.lu Tebliğ) beyanname imzalatma mecburiyetleri yoktur.

- 2007 yılında verilecek olan 2006 yılına ait beyannamelere ilişkin hâdler, 2006/029 sayılı Sirkülerimizde açıklanmıştır.

11. SİRKÜLERLERİMİZİN EKLERİ :

- Vergiye tâbi olmayan ve vergiden muaf ve müstesna bulunan gelirlerle beyana tâbi olan ve olmayan gelirlerin tasnifli tablosu Ek : (1/a –b)'de ;
- Menkul sermaye iratları ve menkul kıymetlere ait değer artışı kazançları ile gayrimenkul sermaye iratlarına ve ücretlere ilişkin 2005 ve 2006 yılları G.V. mükellefiyet ve istisnalarını bunların nev'ileri itibariyle özetleyen tablo Ek:(2/a,b,c ve d)de ;
- 2005 yılında ve önceki yıllarda geçerli stopaj oranlarını gösteren karşılaştırmalı Tablo (31.12.2003 tarih ve 2004/18 Sayılı Sirkülerimiz ekinden alınmıştır) (Ek:3) de ;
- DİE tarafından belirlenmiş olan Ocak 1976 – Aralık 2005 aylarına ait Toptan Eşya Fiyat Endeksleri Ek : (4/a-b)'de ;
- Konunun daha iyi anlaşılmasını teminen hazırlanan GVK nun 86 ncı maddesinin tatbikatını, işadamlarının başlıca şahsî gelir unsurları olan ücretler, menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile kâr payları başta olmak üzere çeşitli gelir unsurları açısından özetleyen bazı örnekler Ek : (5/a-f)'de ;
- Ek : (5/f)'de yer alan kombine örneğe göre doldurulmuş olan bir gelir vergisi beyannamesi örneği (*) ise Ek : (6/a-f)'de ;

bilgilerinize sunulmuştur.

Saygılarımızla.

(*) Bu Sirkülerimizin yayım tarihinde, bu yıla ait gelir vergisi beyannamesi örneği Gelirler Genel Müdürlüğü'nce henüz yayımlanmamış olduğundan ek (6/a-f) de 2004 yılı beyanname örneği kullanılmıştır.